

BISDOMBLAD

Jaargang 50 / Winter 2023-2024

DE SLEUTEL

*Thema:
800 jaar
kerststal*

*Hoe Sint-Franciscus
de kerststal bedacht*

*Mijn geloof
'Gods liefde is mens geworden'*

BISDOM

ROERMOND

Magazine over geloof en leven in Limburg

Het magazine De Sleutel is een uitgave van het bisdom Roermond en verschijnt viermaal per jaar.

Redactie

Dienst Pers en Communicatie bisdom Roermond
Matheu Bemelmans

Medewerkers

Aan dit nummer werkten verder mee:
Roderick van Attekum, Frank Bosman, John van Cauteren,
Leo Fijen, René Haustermans, Ingrid Henkemans,
Mgr. René Maesen en Eric van Teijlingen.

Foto's

Fotoarchief Bisdom Roermond/Dienst Pers en
Communicatie, Adobe Stock, ANP, Lianne Bemelmans,
Mike Bink, Femke Lockfeer, Museum W, diverse parochies,
John Peters, Ton Sieben, Bert Vos, Justina Wind en anderen.

Vormgeving

Query Design, Voerendaal

Druk

Andi Smart Print Solutions, Maastricht-Airport

Redactieadres

Postbus 470
6040 AL Roermond
Tel: 0475-386891
e-mail: persdienst@bisdom-roermond.nl
www.bisdom-roermond.nl

Abonnement

Een abonnement op De Sleutel kost € 29,00 per jaar.
Een abonnement kan elk moment ingaan en wordt
automatisch verlengd, tenzij vier weken voor het einde
van een kalenderjaar wordt opgezegd. Ter voldoening
van het abonnementsgeld wordt u automatisch
een factuur toegezonden.

Adreswijzigingen gaarne schriftelijk of per e-mail doorgeven
met duidelijke vermelding van het oude en het nieuwe adres
en het abonneenummer dat op het adreslabel
vermeld staat.

Advertenties

In De Sleutel kunnen advertenties worden geplaatst.
Neem contact op met de redactie voor informatie
over tarieven en mogelijkheden.

©IBR ISSN 0167 3610

INHOUD

14

*Mijn
Geloof*

Als kind speelde hij al graag met de beeldjes in de kerststal van z'n ouders. Later ging hij kerstgroepen verzamelen en inmiddels heeft hij er ruim 900. Pastoor Ruud Verheggen is een grote fan van de kerstgroep.

8

*Hoe
Franciscus
800 jaar geleden
de kerststal
bedacht*

De kerststal is onlosmakelijk met Kerstmis verbonden. Toch is de kribbe zoals wij die kennen en op allerlei plekken neerzetten er niet altijd geweest. Pas in 1223 bedacht Franciscus van Assisi de levende kerststal.

Woord van de administrator

Mgr. René Maessen is al tientallen keren de timmerwerkplaats van de abdij waar hij woont binnengelopen om een praatje te maken of om hulp te vragen bij een klus. Het is alweer enkele maanden geleden dat hij daar de kerstgroep op de foto zag staan. Heeft de timmerman opgeruimd? Is er iets verplaatst, waardoor het zo bestofte groepje plotseling in het zicht kwam? Of heeft hij er al die tijd overheen gekeken, gewoon niet gezien, niet waargenomen?

Hoe Franciscus het wonder van Kerstmis naderbij bracht in Greccio en ons de hoop en de verwachting gaf in de eerste levende kerststal. Tv-presentator Leo Fijen reisde naar Greccio, het Franciscaanse Bethlehem, de plek van verwachting.

32

Reportage

Cultuurtheoloog Frank Bosman gaat op zoek naar het geheim van de kerststal.

38

*Achtergrond**En verder*

4	Met Ziel en Zaligheid
Liesbeth Hubertus	28	Bijzondere kerststallen
6	Loewende Kerstklokken	30	Limburgse kerststallen
13	Column van René Haustermans	36	Kunstwerk onder de loep
22	Wie is wie in de kerststal?	42	De geboorte van de universele Redder
26	Napolitaans schouwspel in Utrecht	44	Loewende klokken
		46	Puzzel

Met Ziel en Zaligheid

Liesbeth Hubertus

Deze keer geen foto van één persoon, maar van een half dorp. Dit zijn inwoners van America die meedoen aan de 'Levende Kersttocht'. Een initiatief dat sinds vorig jaar in het Peeldorp wordt gehouden. Drijvende kracht hierachter is Liesbeth Hubertus, die zelf overigens niet op de foto staat. Voorheen organiseerde zij deze tocht in Gennepe en toen ze naar America verhuisde, nam ze het idee mee. Het sloeg direct aan.

"Het is geen gewone levende kerststal, maar een wandeling van 1,4 kilometer door het dorp," legt ze uit. "De bezoekers gaan in groepen van 25 op pad en onderweg komen ze figuren uit het kerstverhaal tegen. Het begint met de engel, dan de herders, de driekoningen, maar ook Romeinse soldaten en uiteindelijk komen ze bij het kindje Jezus uit. De figuranten vertellen wie ze zijn en wat hun rol in het kerstverhaal is."

Foto: Ton Sieben | Meer info: www.kersttocht-america.nl

Aan het evenement werken meer dan honderd vrijwilligers uit America mee. De eerste editie trok vorig jaar meteen 650 bezoekers. "De reacties waren geweldig," zegt Hubertus. "Ik vind het fijn om mensen bij elkaar te brengen en hen iets voor een ander te laten doen. Tijdens de tocht zie je overal in het dorp groepjes mensen lopen die anders nooit bij elkaar zouden zijn gekomen.

Tijdens de tocht ontstaan er heel mooie contacten. Dat vind ik heel belangrijk met Kerstmis. Ik heb niks met het commerciële kerstfeest van cadeautjes. Voor mij is naastenliefde de basis van mijn leven. Ik kan geen oorlogen oplossen, maar wel mensen in mijn omgeving bij elkaar brengen."

LOEWENDE Kerstklokken

*Expositie
kerststallen
Munstergeleen*

In de Pater-Karelkapel in Munstergeleen is tot 2 februari (Maria-Lichtmis) een expositie van kerststallen te zien uit de collectie van pastoor Ruud Verheggen.

De pastoor van Eijsden en omgeving heeft een verzameling van zo'n 900 grotere en kleine kerstgroepen. Een selectie daaruit is in Munstergeleen te zien. De kapel en de tuin zijn dagelijks geopend van 09.00 tot 18.00 uur. Het museum is met uitzondering van maandag elke middag geopend van 14.00 tot 17.00 uur.

Kerststalletjes kijken, is een oude traditie. In Simpelveld en Bocholtz maakt de Stichting Kribkeswandelingen er elk jaar een heus evenement van.

Van 22 december tot en met 5 januari kunnen wandelaars kerstkribbes in allerlei soorten en maten bewonderen in de twee dorpen en het vlak over de Duitse grens gelegen buurdorp Orsbach. Er zijn kerststallen te zien die in de buitenlucht zijn opgebouwd, maar ook stalletjes bij mensen thuis. De routes zijn gratis te downloaden: www.kribkeswandelingen.nl

*Kribkes-
wandelingen
Simpelveld/
Bocholtz*

Kerst- stallendorp Schimmert

Schimmert presenteert zichzelf al meer dan 20 jaar als 'kerststallendorp'. Een aantal vrijwilligers heeft wandelroutes door het dorp uitgezet, waarlangs in december kersttaferelen te bewonderen zijn.

De kerstgroepen en taferelen staan bij dorpsbewoners thuis. In de kerk is een expositie te zien van kunstwerken die een relatie hebben met Kerstmis, waaronder kerststalletjes die door de communicanten gemaakt zijn en enkele kerstgroepen uit de verzameling van oud-pastoor John van Oss. Het thema van dit jaar luidt: 'Herberg van hoop'. Voor kinderen is er een speurtocht. Ook zijn er concerten en andere optredens. Het 'kerststallendorp' is te bezoeken van 17 tot en met 31 december. Meer info: www.kerststallendorp.nl

8 Eeuwen Franciscus in Hubertuskerk

Ter ere van het 800-jarig jubileum van de kerststal is in het Sint-Hubertuskunstcentrum in de Hubertuskerk in Genhout de expositie '8 Eeuwen Franciscus' te zien.

In de kerk worden meer dan 200 kerststallen geëxposeerd. De tentoonstelling is geopend op zondag 17 december, op 1^e en 2^e kerstdag en rondom de vieringen in de Hubertuskerk.

Engelenstal in kathedraal

De Sint-Christoffelkathedraal in Roermond kent sinds enkele jaren met Kerstmis een heel bijzondere attractie: de engelenstal van oud-bisschop Harrie Smeets.

Hij is jarenlang een verwoed verzamelaar van engelenbeelden in allerlei soorten en maten geweest. Met Kerstmis maakte hij er een uitgebreid tafereel van. Sinds zijn ziekte hebben enkele vrijwilligers in Roermond deze taak op zich genomen. De engelenstal van Mgr. Smeets is tussen 17 december en 7 januari dagelijks in de kathedraal te bewonderen. De kerk is elke middag geopend (met uitzondering van 1 januari).

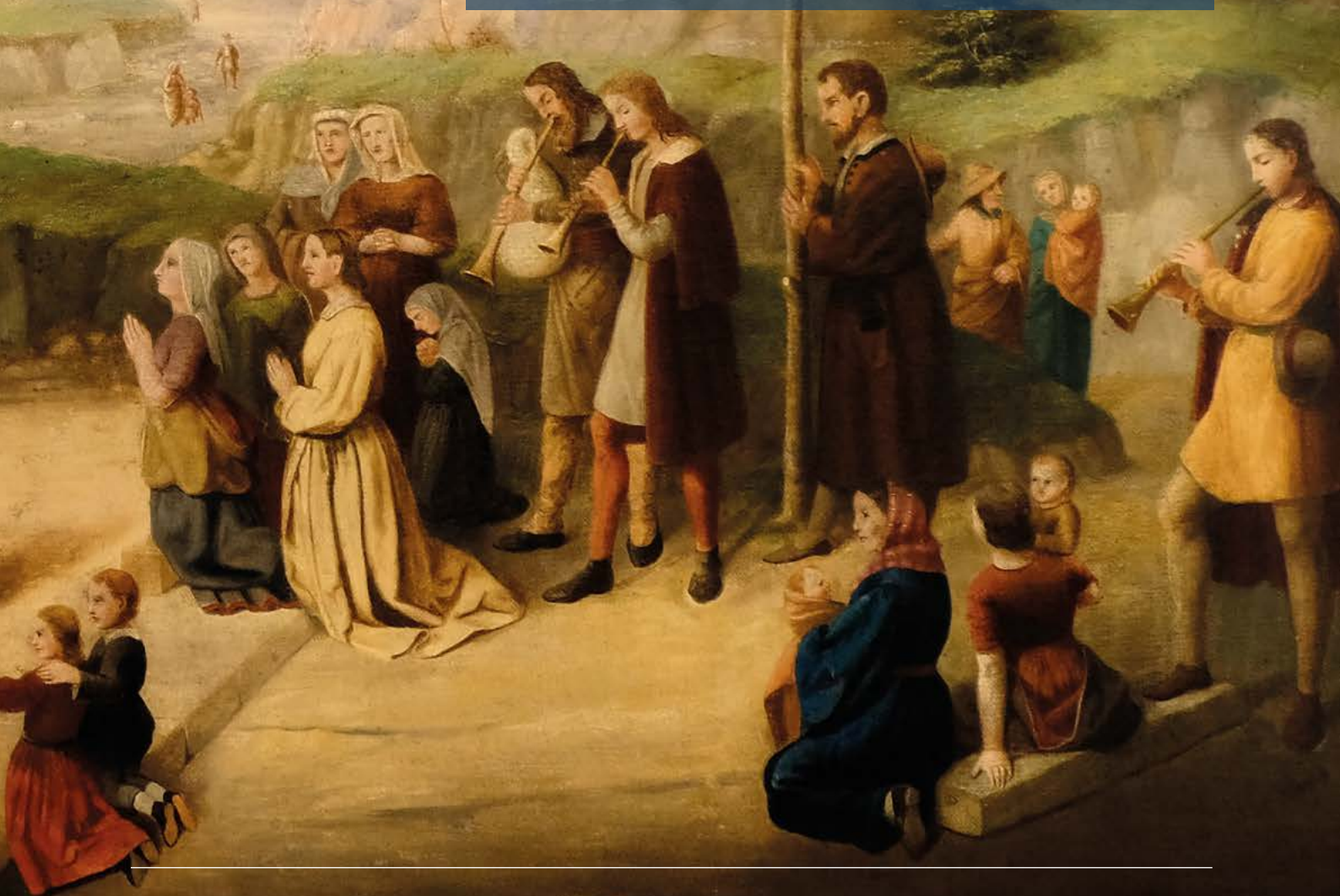

Hoe Franciscus 800 jaar geleden de kerststal bedacht

De kerststal is onlosmakelijk met Kerstmis verbonden. Toch is de kribbe zoals wij die kennen en op allerlei plekken neerzetten er niet altijd geweest. Pas in 1223 bedacht Franciscus van Assisi de levende kerststal. Dit jaar is dat precies 800 jaar geleden.

Foto: Museum W

Een schilderij in Museum W toont het kerstfeest van Franciscus in Greccio in 1223.

Hans-Peter Bartels o.f.m.: 'Overal waar franciscanen komen, duikt vroeg of laat een kerststal op.' Foto: Bisdome Roermond

Bij het treffen van voorbereidingen voor Kerstmis hoort het er helemaal bij: de kerstboom opzetten en daaronder de kerststal of de kribbe. In menige huiskamer zal het zo gaan. Ook in kerken, kapellen, scholen en zelfs in winkelcentra en op dorspleinen worden in december kerststalletjes opgezet. Ze zijn er in soorten en maten. Zelfs levende kerststallen zijn heel erg populair, zeker als een baby bereid is om de rol van het kindje Jezus op zich te nemen.

Kerstmis zonder deze verbeelding van het kerstverhaal is eigenlijk ondenkbaar. Maar de kerststal of kerstgroep is er niet altijd geweest. In de eerste eeuwen van het christendom werd het verhaal over de geboorte van Jezus niet vaker afgebeeld dan andere Bijbelverhalen. Als het verhaal al uitgebeeld werd, dan was het meestal als schildering. Een stalletje met beelden erin dateert van veel later datum.

Tekst: Matheu Bemelmans

Van Kerstmis 1223 om precies te zijn. Dit jaar precies 800 jaar geleden. Het was de heilige Franciscus van Assisi die er toen in het stadje Greccio in Midden-Italië mee begon.

Als stichter van een bedelorde had Franciscus armoede en eenvoud hoog in het vaandel staan. Juist het feit dat we met Kerstmis vieren dat God mens werd op de armoedigste plaats die je bedenken kunt – in een stal tussen dieren – sprak hem enorm aan. “Pasen was en is het belangrijkste kerkelijke feest. Maar Franciscus hield veel meer van Kerstmis, omdat dan de menselijke kant van God centraal staat,” vertelt broeder Hans-Peter Bartels o.f.m. van de Vlaams-Nederlandse provincie van de franciscanen. De minderbroeders willen het 800-jarig jubileum van de kerststal niet ongemerkt voorbij laten gaan. Het was immers hun stichter die ermee begon. “Sindsdien hebben franciscanen altijd iets met Kerstmis gehad. Overal waar wij komen, duikt vroeg of laat een kerststal op,” zegt Bartels lachend.

Franciscus wilde laten zien hoe God mens geworden was, hoe hij als een arm en hulpeloos kind in de wereld was gekomen

De reden voor Franciscus om in die bewuste kerstnacht van 1223 een levende kerststal op te richten, was volgens Bartels om het verhaal aanschouwelijk te maken.

“Kerstmis was in die tijd een abstract feest geworden. Christus werd meestal afgebeeld als Pantocrator, als strenge rechter van de wereld, met een opgeheven vinger. Hij boezemde vooral angst in. Mensen hadden daarom niet veel gevoel meer bij Kerstmis en neigden weer veel meer naar het heidense midwinterfeest. Franciscus was daar niet blij mee. Hij wilde laten zien hoe God mens geworden was, hoe hij als een arm en hulpeloos kind in de wereld was gekomen. Dat laatste was voor Franciscus zeker ook een stil protest tegen bisschoppen en kardinalen die in prachtige paleizen woonden en geen oog meer voor de armen hadden.”

Hoe die eerste kerststal eruitzag is redelijk goed bekend, omdat er veel mensen bij waren en medebroeders van Franciscus het verhaal niet lang daarna in de levensbeschrijving van hun stichter hebben opgenomen. Al lopen feiten en legendevorming wel een beetje door elkaar, moet ook broeder Bartels toegeven. Franciscus zou dat jaar Kerstmis vieren bij een vriend van hem in Greccio in het Rietdal. “Het verhaal gaat dat hij tegen die vriend gezegd had: ‘Laat een kind een stok het bos in slingeren en waar die stok neerkomt, daar wil God dat we Kerstmis vieren’. Het legendarische zit ‘m daarin dat het uiteindelijk nog een heel eind lopen bleek naar de plek waar die stok neerkwam, precies bij een grot,” zo vertelt Bartels.

Die grot is dan wel weer historisch, want die is nog steeds in Greccio te vinden. Bartels: “De kerststal die Franciscus daar liet bouwen, bestond overigens alleen maar uit een kribbe en twee figuren die in het evangelie niet eens voorkomen: de os en de ezel. De rest van de grot liet hij voor de gelegenheid als kapel inrichten. De kribbe was leeg, want Franciscus zei: Christus is aanwezig in de communie, die hoef je niet nog eens uit te beelden.”

In de Kerstnacht kwamen mensen uit Greccio en de omliggende dorpen met fakkels naar de grot om daar samen eucharistie te vieren. Ook een aantal medebroeders van Franciscus was daar naartoe gekomen. “Franciscus las zelf het evangelie voor en zo weten we dat hij diaken was,” zegt Bartels. “Overal waar het woord ‘kind’ of ‘Christus’ stond, verving hij dat door ‘het Kind van Bethlehem’. Het schijnt dat hij daarbij bijna in extase raakte en Bethlehem uitsprak als een mekkerend schaap. De sfeer van dat moment, met de fakkels in het donkere bos en het voorlezen van het kerstverhaal heeft de mensen die erbij waren enorm geraakt en ontroerd.”

Ook vertelt een verhaal dat een van de aanwezigen een visioen kreeg en in de lege kribbe een dood kindje zag liggen dat door Franciscus wakker gekust werd. “Het beeld dat daarmee overgebracht wordt, is dat Franciscus bij de aanwezigen weer het besef dat Jezus mens werd heeft wakker gemaakt,” legt Bartels uit.

Wat er ook van dat visioen waar is, feit is wel dat het tafereel iets losgemaakt heeft. “Greccio ligt letterlijk in the middle of nowhere en toch heeft de kerststal zich van daaruit over de hele wereld verspreid. Het mooie is dat de uitvoering zich overal aangepast heeft aan de lokale cultuur: of je nu bij de Inuit in Noord-Amerika komt, in Korea of in Afrika, overal tref je heel eigen versies van de kerststal aan. Dat is een manier om het verhaal nog dichter bij de mensen te brengen. Dat doen wij natuurlijk ook met onze Mariabeelden met blonde haren.”

Is door het initiatief van Franciscus het kerstverhaal ook typisch franciscaans geworden? Bartels: “De menselijke kant van Jezus is altijd door franciscanen benadrukt. Voor de stichter was het heel belangrijk dat God mens geworden is. En dat dit zich op een armoedige plek afspeelde met herders als enige kraamvisite.

>

God had zijn zoon ook in een paleis geboren kunnen laten worden, maar dan waren die herders nooit binnengelaten. Ook het aanpassen aan lokale culturele elementen, past bij onze spiritualiteit. Ik ben ervan overtuigd dat we zonder Franciscus nooit van de kerststal als aparte beeldengroep hadden gehoord. Ik ken ook wel medebroeders die kerststallen verzamelen. En in franciscaanse kerken is het kersttafereel altijd heel groot afgebeeld. Soms bedekt het zelfs het hele hoogaltaar.”

Op de vraag waarom de kerststal zoveel mensen blijft aanspreken, antwoord Bartels: “Omdat het een puur menselijk verhaal is. De geboorte van een kind is altijd happening. Het is iets heel persoonlijks, maar ook iets heel kwetsbaars. En iedereen kan zich ermee identificeren. Er schijnen zelfs moslims te zijn met een kerststal in huis. Zo vreemd is dat niet, want de zwangere Maria komt als Maryam ook in de koran voor.”

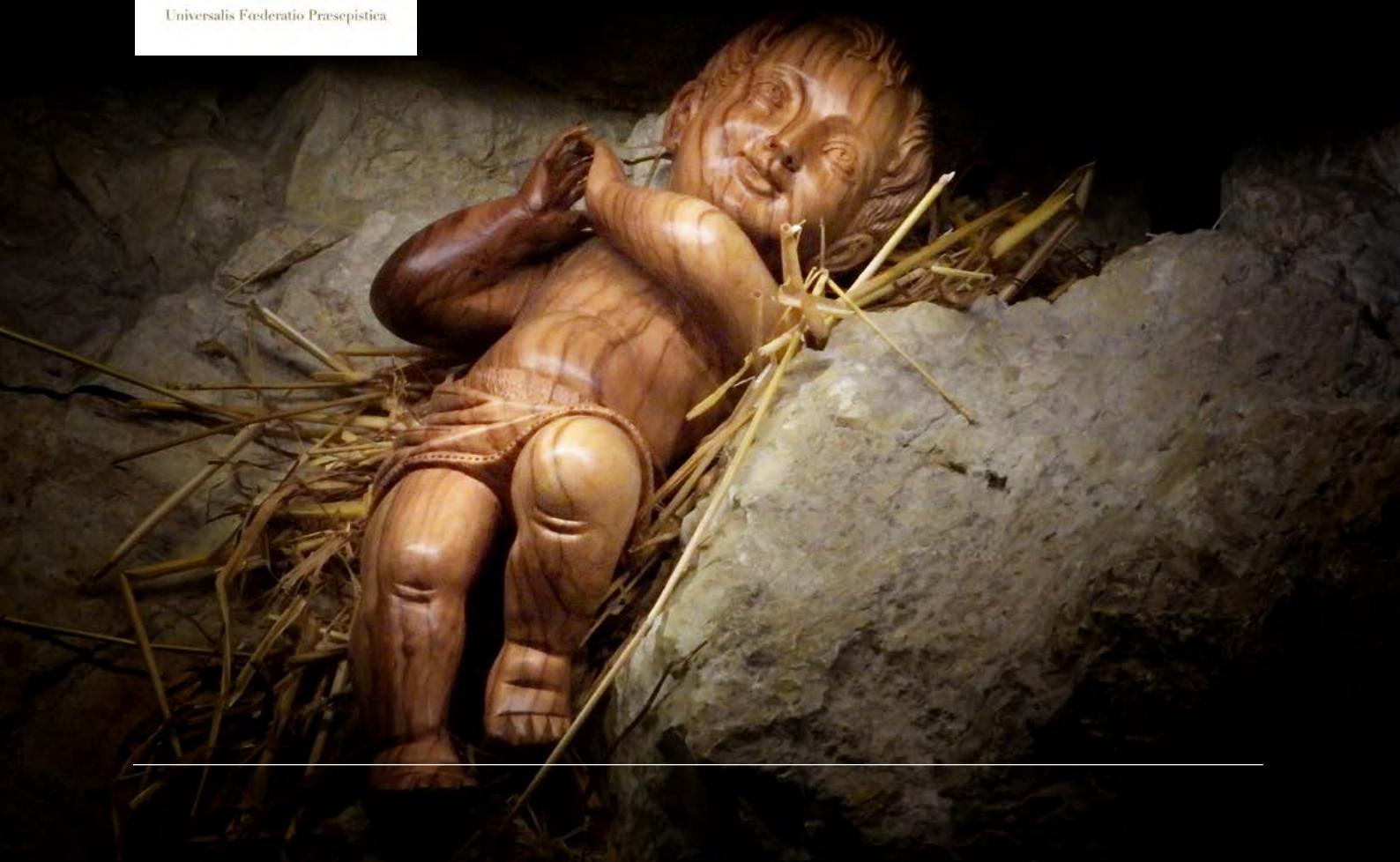
Verspreiding van de kerststal

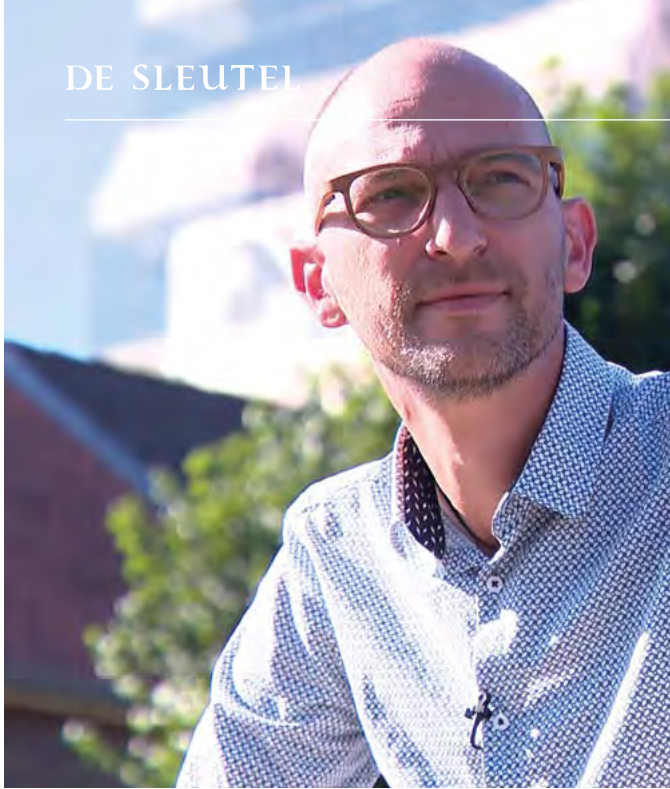
Nadat Sint-Franciscus acht eeuwen geleden de kerststal bedacht, waren het zijn medebroeders die het idee in hun kloosters en kerken overnamen. Het concilie van Trente (1545-1563) vaardigde regels uit waaraan kerkelijke kunst moest voldoen. Daarna waren het vooral de jezuïeten die de kerststal op hun missiereizen meenamen naar andere werelddelen. In de 17^e en 18^e eeuw werd de kerststal in sommige landen verboden, maar begin 19^e eeuw keerde de kribbe weer terug. Het gebruik dat mensen thuis een kerststal opzetten, is in Nederland pas na 1853 ontstaan. In dat jaar werden de bisdommen heropgericht en was het niet meer verboden om openlijk katholiek te zijn. Bovendien was het inmiddels mogelijk om gipsen beelden te maken, waardoor kerstgroepen een stuk goedkoper werden en dus voor gewone mensen betaalbaar. In landen rond de Alpen bestonden toen al houten kerstgroepen, die mensen zelf sneden.

Links het logo dat voor het 800-jarig jubileum is ontworpen.

Beneden: olijfhouten kindje Jezus in de kribbe van Sint-Franciscus in Greccio. Foto: Justina Wind

COLUMN van René Haustermans

Het kerstkind als $\text{CaSO}_4\cdot 2\text{H}_2\text{O}$

Onze kerststal thuis staat ieder jaar in de open haard. Deze dient dan als tijdelijk onderkomen voor de H. familie en het bezoek dat zij ontvangen. De oude beelden hebben meer dan zestig jaar bij mijn grootouders de kamer gesierd. Nog ieder jaar zet ik nu thuis diezelfde beelden in de open haard. Maar hebben ze nog betekenis of zijn ze slechts tot versiering geworden?

De centrale figuur is natuurlijk het kindje Jezus, liggend in een voederbak. Als ik dit beeldje in mijn handen neem, wil ik het steeds opnieuw bestuderen. Dat kan op verschillende manieren. Eén manier levert het meest onomstotelijke bewijs. Na enig onderzoek kan ik met 99 procent zekerheid melden dat het gaat om ca. 40 gram $\text{CaSO}_4\cdot 2\text{H}_2\text{O}$. Dan weet namelijk iedere rechtgeaarde kerstvierder dat het om een kleine massa Calciumsulfaat ofwel gips gaat. Een formule zou als volgt kunnen luiden: 40 gram $\text{CaSO}_4\cdot 2\text{H}_2\text{O}$ = (staat gelijk aan) een kerstkindje.

Maar als diezelfde massa Calciumsulfaat in een andere vorm zou worden gegoten, is het geen kerstkindje. Dat ligt in de betekenis die wij eraan geven. Zo kunnen er meer betekenissen aan die homp gips worden gegeven. Met een andere betekenis gaat zo'n beeldje leven en krijgt het een extra dimensie. Zo is dit beeldje voor mij ook een erfstuk dat ieder jaar uit een heel oude kartonnen doos wordt gehaald. De meer dan zestig jaar oude kranten, waarin de beeldjes zijn gewikkeld, vallen haast uit elkaar. Toch worden ze niet vervangen. Ze horen nu eenmaal bij deze kerstgroep.

De beelden in de kerststal, inclusief het pasgeboren kindje, pakken we na de feestdagen weer voorzichtig in. We wikkelen het in de kranten, leggen het voorzichtig in de oude doos en bergen die op. Kerstmis is tenslotte weer voorbij, het dagelijkse leven gaat gewoon verder en vredige kerstwensen bleken louter een fatsoenkwestie.

Maar misschien moeten we één van die beeldjes toch maar eens laten staan. Want juist de betekenis die wij collectief zien in dat pasgeboren kerstkindje, kan ons het hele jaar door tot steun zijn. Het zegt ons namelijk dat er altijd iets nieuws geboren kan worden, elke dag weer. Vaak op een moment of op een plek waar je het niet zou verwachten. Zoals je niet zou verwachten dat een belangrijke persoon als Jezus in een armoedige stal zou worden geboren. Zoals je niet zou verwachten dat een oude bekende je plots komt bezoeken, net op het moment waarop je je eenzaam en alleen voelt. Zoals je niet zou verwachten dat.... Nou, vul maar in.

Een blik op die kribbe kan tijdens het afstoffen of toevallig passeren je verlangen weer wat hoop geven. Dan kan er op ieder moment weer iets nieuws geboren worden. Dan wordt de formule $\text{CaSO}_4\cdot 2\text{H}_2\text{O}$ omgezet in een zekerheid van levende hoop.

*René Haustermans,
medewerker van de Stichting Tijdig*

“

De kerststal laat zien dat Gods liefde mens geworden is

Ruud Verheggen

Als kind speelde hij al graag met de beeldjes in de kerststal van z'n ouders. Later ging hij kerstgroepen verzamelen en inmiddels heeft hij er ruim 900. Pastoor Ruud Verheggen is een grote fan van de kerstgroep. "Dat Gods liefde mens geworden is, raakt mij elke keer weer."

Tekst: Matheu Bemelmans / Foto's: John Peters

De zusters franciscanessen van Heythuysen zijn het schuld dat pastoor Ruud Verheggen kerstgroepen is gaan sparen. Toen hij een jaar of acht was en in het klooster in Nederweert de mis diende, kreeg hij van de zusters zijn eerste kerstgroep cadeau. Dat was het begin van een verzamelwoede die nog steeds niet uitgeraasd is. "Omdat ik thuis altijd met de beeldjes uit de kerststal speelde, werd het vanzelf mijn taak om elke jaar het stalletje op te zetten. Het was geen bijzondere groep. Heel standaard. Een Marolin, dan weten kenners wat ik bedoel. Daar zijn er duizenden van gemaakt. Maar ik vond het gewoon leuk om te doen. Op het seminarie bouwde ik mee met de kerstgroep van onze gang, compleet met landschap. Eenmaal in de parochie werd me dit te veel en heb ik me meer op kleine kerstgroepen gericht."

In de woonkamer van de pastorie in Eijsden staan verspreid op de kasten en de vensterbanken enkele kerstgroepen uitgestald zonder dat ze de hele kamer beheersen. Tijdens het gesprek wijst Verheggen er een paar aan en haalt hij er af en toe een uit een vitrine.

**Mijn
GELOOF**

Uit hoeveel kerstgroepen bestaat uw verzameling inmiddels?

"Heel recent heb ik nummer 902 ingeschreven in het overzicht dat ik bijhoud. En er staan er nog een paar die ik moet uitpakken. Ik krijg regelmatig nieuwe groepen van mensen die weten dat ik ze verzamel. Vroeger nam ik alles aan, maar nu ben ik kritischer. Soms koop ik er ook wel eens een, maar dat moet dan wel een bijzonder exemplaar zijn: handgemaakt en van natuurlijke materialen. Liever geen fabriekswerk. Ik moet eerlijk zijn: het zijn geen 900 unieke kerstgroepen. Ik heb ook dubbele exemplaren. Dat is altijd handig om met anderen te kunnen ruilen. Soms geef ik ook groepen weg aan zorgcentra of aan goede doelen die er een zoeken. Met name de heel grote groepen, waarvoor ik thuis geen plaats voor heb."

Waar komen de kerstgroepen die u verzamelt vandaan?

"Uit alle delen van de wereld. Van Nederland tot Brazilië of Togo. Maar ik spaar ook heel bewust kerstgroepen van Limburgse makelij: Maastrichts aardewerk of keramiek uit Beesel. Veel Limburgse kunstenaars hebben kerstgroepen gemaakt. Ik heb groepen van Gène Eggen en Sjef Hutschemakers, van een kunstenaar uit Gennep en zelfs een groep die gemaakt is door iemand uit mijn parochie hier in Eijsden. Ik vind het hartstikke leuk als je aan de stijl kunt zien van welke kunstenaar het is."

>

“
*Kerstmis maakt het kind
in mensen wakker*

“

Het bezig zijn met kerstgroepen helpt mij om priester te zijn in deze tijd. Het besef dat ik mag leven in Gods nabijheid is erdoor toegenomen.

"Ik heb ze in alle soorten en maten. Het enige wat ik niet verzamel, zijn die heel grote Napolitaanse kerststallen en de Santons uit Frankrijk. Dat zijn die uitgebreide groepen met hele dorpen erbij. Het idee erachter dat je Christus midden in de wereld plaatst, vind ik wel mooi. Je laat dan zien dat Jezus ook voor deze tijd geboren is. Maar ze zijn me te groot en te uitgebreid. Je moet ook keuzes maken. Het liefst verzamel ik blokgroepen van de Heilige Familie: Maria, Jozef en het kind Jezus die samen één beeld vormen."

Wat zijn de meest bijzondere kerstgroepen uit uw collectie?

"Dat zijn de groepen die mensen speciaal voor mij gemaakt hebben. Voor mijn 30-jarig priesterfeest heeft bijvoorbeeld iemand een kerstgroep van glaskunst gemaakt. Een zilversmid die ooit naar een expositie van mij was geweest, kwam me daarna een zelfgemaakte zilveren groep brengen. Dat vond ik heel bijzonder. Maar de waarde zit 'm voor mij niet altijd in het materiaal. Ik heb ooit van iemand een kerstgroep van Hümmeelbeeldjes gekregen. Die zijn peperduur, maar ik heb er niks mee. Het gaat mij om de manier waarop ze het verhaal vertellen. Dat hoeft niet altijd heel duur te zijn." Pakt een beeldje uit de kast. "Kijk, dit kleine beeld met schapen vind ik prachtig. Er zit één zwart schap bij. Dat loopt zelfs voorop. Dat betekent voor mij dat Jezus er voor iedereen is, dat iedereen bij Hem welkom is. Ik heb hier ook een groep die bevestigd is op een houten hart. In artistiek opzicht is die helemaal niet mooi, maar het symboliseert wel dat Gods liefde mens geworden is. Dat is de betekenis van Kerstmis en de wijze waarop die liefde afgebeeld is, maakt voor mij een groep bijzonder."

Hoe kunnen beelden liefde uitdrukken?

"Door de manier waarop ze het verhaal vertellen. Kijk, bij deze houdt Jozef heel liefdevol de hand van Maria vast. Dat raakt me, want dit straalt de zorgzaamheid van Jozef uit."

"Ik hou niet van dat barokke. Ik heb liever eenvoud dan overdaad. Als er een bijzonder verhaal bijzit, kan zelfs een kitschgroep toch de moeite waard zijn. Hier heb ik een kerstgroep in zo'n glazen sneeuwbol staan. Extreem kitsch. Maar ik heb 'm vlak voor haar sterven van een parochiaan gekregen en ik weet wat deze groep voor die vrouw betekende. Daarom koester ik 'm toch. Van de meeste groepen in mijn verzameling ken ik het verhaal erachter. Dat geeft ze wel een meerwaarde."

Er bestaan ook heel moderne varianten; zelfs een van Jozef en Maria in spijkerbroek die een selfie maken. Wat vindt u daarvan?

"Ja, die ken ik. Je hebt er ook van Donald Duckfiguurtjes of aangeklede varkentjes. Ik vind het best als mensen dat leuk vinden, maar het is niet mijn stijl. Ik vind dat je respectvol om moet gaan met het heilige. Wie Jozef en Maria een selfie laat maken, heeft het verhaal niet begrepen. Selfies maken is egotripperij. Jezus is nu net op aarde gekomen voor anderen. Hij richt de blik op de samenleving, niet op zichzelf. Een baby moet zich juist overgeven aan de zorgen van anderen en dat is het tegenovergestelde van aan jezelf denken."

U heeft hier een paar kerstgroepen op de kast staan. Waar is de rest?

"In de periode rond Kerstmis leen ik er veel uit voor tentoonstellingen en door het jaar zitten de meeste in dozen in de kelder. De bijzonderste en de nieuwste heb ik in enkele vitrines staan. Die wissel ik een paar keer per jaar. Daarom houd ik het liefst van blokgroepen, want die nemen weinig plaats in. Vroeger verbouwde ik in december mijn hele woonkamer tot een compleet kerstdorp. Maar dat doe ik niet meer. Verspreid door het huis staan genoeg groepen. En er komt er natuurlijk eentje onder de kerstboom. De versiering in de boom is wel weer bijzonder. Daar hangen geen gewone kerstballen in, maar mini-kerststalletjes."

>

De soberheid van het kerstverhaal raakt me steeds opnieuw.
Dat is niet alleen iets van tweeduizend jaar geleden, maar ook van nu.

Waarom verzamelt iemand kerstgroepen?

“Er zijn mensen die het doen vanwege de kunst. Anderen vinden het gewoon leuk om iets te verzamelen. Ik doe het uiteraard vanuit mijn geloof. Ik ben geraakt door Gods liefde, door Emmanuel: de God-met-ons. Hij is bij ons. Dat is wat in het evangelie letterlijk van het begin tot het einde verteld wordt. Het Johannesevangelie begint met: ‘Het woord is vlees geworden’. En het Mattheüsevangelie eindigt met: ‘Ik ben bij jullie, alle dagen.’ God is bij ons. Hij laat ons niet in de steek. Je kunt Pasen en Kerstmis niet los van elkaar zien. Jezus heeft ons gered door zijn dood op het kruis, maar daarvoor moest hij wel eerst mens worden. Dat vieren we met Kerstmis. De soberheid van het verhaal raakt me steeds opnieuw. Dat is niet alleen iets van tweeduizend jaar geleden, maar ook van nu. Waar je ook op de wereld komt, overal zijn er afbeeldingen van het kerstverhaal te vinden. En iedereen is welkom: van herders tot koningen.”

U bent bestuurslid van de ‘Vrienden van de kerstgroep’. Wat is dat voor club?

“Dat is een vereniging met zo’n 150 leden, verspreid door heel Nederland vanuit verschillende achtergronden: katholiek, protestant, hoogkerkelijk of juist ongelovig. Alle varianten komen voor, maar ze hebben allemaal op hun eigen manier iets met het kerstverhaal. Niet iedereen verzamelt op dezelfde manier. Sommigen hebben alleen groepen van één merk, anderen alleen Santons of alleen handgemaakte groepen. We komen een paar keer per jaar bij elkaar. Meestal is er dan een lezing over een onderwerp dat met kerstgroepen of het kerstverhaal te maken heeft en soms bezoeken we ook een museum. We zijn aangesloten bij een internationale organisatie die vijftieng afdelingen heeft. Zo heb ik contact met mensen over de hele wereld die allemaal kerstgroepen maken of verzamelen.”

De secularisatie zet door, maar het lijkt wel alsof de kerststal onverminderd populair blijft. Waarom spreekt die zoveel mensen aan?

“Vanwege de herkenbaarheid. Mensen zijn visueel ingesteld. Beelden zeggen soms meer dan woorden.”

“Zo’n klein kind in een kribbe verbindt mensen met elkaar. Ook wie niet kerkelijk is, wordt bij de kerststal toch even geraakt door hoe goed God is. Kerstmis maakt het kind in mensen wakker. Er is een tijd geweest dat mensen allemaal hun kerststal wegdeden en dat je ook in winkels nauwelijks meer een kerstgroep kon kopen. Nu zijn er toch weer veel mensen die een stalletje opzetten. Ook langs de openbare weg. Hier in de regio worden overal kribbewandelingen gehouden. Hele buurten doen eraan mee. Bij een van onze kerken staat elk jaar een grote kerstgroep op het plein. Die trekt veel mensen. De kerk is voor veel mensen ver van hun bed, maar dat wil niet zegen dat ze ongelovig zijn. Buiten langs zo’n kerstgroep lopen, betekent dat je gelovig mag zijn zonder dat anderen het zien. Ook dan verbindt Christus. De mensen die zo’n grote kerststal opbouwen, zie je door het jaar niet zo vaak in de kerk. Maar pak ze de kerststal niet af. Op hun manier zijn ze toch met de kerk en met het verhaal verbonden.”

Dit jaar vieren we 800 jaar kerststal. Sint-Franciscus is ermee begonnen. Heeft u ook een band met hem?

“Ik ben franciscaans opgevoed. De zusters in Nederweert waren franciscanessen van Heythuysen. De pastoor was lange tijd een franciscaan. In Weert, waar ik naar school ging, hebben altijd franciscanen gewoond. In die sfeer ben ik opgegroeid. Mijn liefde voor eenvoud en soberheid komt daar ook vandaan. Ik ben ook bewust een paar keer naar Greccio gegaan, waar Franciscus de eerste kerstgroep in een grot uitbeeldde. Ik heb daar meer dan een uur gezeten zonder dat ik het in de gaten had. Het is net als bij de grot in Lourdes. Er gaat een enorme rust vanuit, terwijl er eigenlijk helemaal niets te zien is. Alleen een steen die destijds dienstdeed als kribbe. Meer niet. Franciscus was in Bethlehem geweest. Dat had hem zeer geraakt en dat wilde hij de mensen in Greccio ook laten beleven. Behalve die steen stonden er alleen een os en ezel. De boeren uit de regio waren zelf de herders. Christus op het altaar – in de communie – was het kind in de kribbe. De eenvoud van die boodschap heeft mensen enorm geraakt.”

Interview

Bent u zelf ook wel eens in Bethlehem geweest?

"Ja, dertig jaar geleden ben ik er een keer geweest. Ik vond het mooi om te zien, maar niet wezenlijk. Thuis een kerststal opzetten, betekent dat Jezus ook hier en nu bij ons is. Dan doet de historische plaats waar dat voor de eerste keer gebeurde er niet toe. Of dat nu Bethlehem of Greccio is, maakt helemaal niet uit. Hij is ook hier in Eijsden en in China en overal. Jezus is geboren voor iedereen. Eerlijk gezegd vond ik Golgotha, de plek in Jeruzalem waar Jezus gestorven is, waardevoller om te bezoeken dan Bethlehem."

Als priester moet u natuurlijk ook preken met Kerstmis. Is 800 jaar kerststal dit jaar het thema?

"De kerststal is eigenlijk altijd het thema voor mijn kerstpreek. Meestal kies ik er één uit mijn collectie die ik dan centraal stel. Dat wisselt per jaar. Ik heb ooit een heel oude gipsen groep gebruikt met beeldjes waar allerlei stukken af waren. De boodschap was: ook als je gebroken bent, mag je bij Christus komen. De kerstgroep met het hart heb ik ook een keer gebruikt. Zo zoek ik elk jaar een andere uit. Soms heb ik mijn kerstboodschap in de zomer al klaar. Dit jaar ben ik wat later, maar het zal vast iets met 800 jaar worden."

Heeft deze hobby ook iets met uw eigen geloof gedaan?

"Jazeker. Met name de tekst 'God-met-ons' raakt mij diep. Ik ben pastoor van een groot gebied met zes parochies en zeven kerken. Op mijn vorige plek waren het er nog veel meer. Als pastoor loop je in zo'n groot gebied tegen vragen aan als: hoe moet ik de mensen leren kennen? Hoe houd ik ze bij elkaar? Kunnen alle kerken wel openblijven? Krijgen we de begroting wel rond? Dan is het goed om te ervaren dat God met je is, dat Hij je ondersteunt. Het bezig zijn met kerstgroepen helpt mij om priester te zijn in deze tijd. Het besef dat ik mag leven in Gods nabijheid is erdoor toegenomen. Daardoor kan ik makkelijker mensen nabij zijn en laten ervaren dat God hen ook nabij is."

Wie is uw favoriete figuur uit de kerststal?

"De herder. Vooral die met het schaap in zijn armen. Die is voor mij het meest herkenbaar. Jezus is de Goede Herder en ik mag als priester herder voor mijn parochianen zijn."

Ruud Verhegen

Pastoor Ruud Verhegen (55) is geboren en getogen in Nederweert. Hij volgde de priesteropleiding aan het grootseminarie Rolduc in Kerkrade. In 1993 werd hij door kardinaal Ad Simonis tot priester gewijd. Hij was lange tijd pastoor in de federatie Maasdorpen in het dekenaat Horst. Sinds vier jaar is hij pastoor van de samenwerkende parochies van Breust, Eijsden, Oost-Maarland, Gronsveld, Rijckholt en Eckelrade. Sinds zijn kinderjaren verzamelt hij kerstgroepen. Hij is bestuurslid van de vereniging Vrienden van de Kerstgroep. Bij gelegenheid van het 800-jarig jubileum heeft deze vereniging het boek 'De Kerstgroep grenzeloos mooi' uitgegeven.

MIJN GELOOF

Kerstmis - teken in de tijd

Woord van de administrator

Intussen ben ik al tientallen keren de timmerwerkplaats van de abdij waar ik woon binnengelopen om een praatje te maken of om hulp te vragen bij een klus. Het is alweer enkele maanden geleden dat ik daar de kerstgroep van bijgaande foto zag staan. Heeft de timmerman opgeruimd? Is er iets verplaatst, waardoor het zo bestofte groepje plotseling in het zicht kwam? Of heb ik er al die tijd overheen gekeken, gewoon niet gezien, niet waargenomen? Ik weet het niet. Ik zal het nooit weten, is mijn overtuiging intussen.

Plotseling voelt het als een deel van een geheim. Maar wat het zo interessant maakt, is de vraag of er niet meer dingen in mijn of ons leven, zoals de kerstgroep, onder het stof terecht zijn gekomen? Blijkbaar zijn we niet altijd bij de les en zien we dingen, mensen, niet. Kijkend naar dit kerstgroepje komen er veel beelden voorbij. Te beginnen met mijn ouderlijk huis. Ouders, broers en zussen en de sfeer met Kerstmis in ons gezin. Nu doet het bijna idyllisch aan, maar ik heb er warme herinneringen aan. Ben ik iets van dat gevoel kwijtgeraakt? Ja en nee. Met het ouder worden, veranderen ook gevoelens en waarnemingen.

Mgr. René Maessen. Foto: John Peters

Wat niet verandert, is dat het nog steeds gaat over dat kleine gezin in Nazareth: Maria, Jozef en het kind Jezus. Ook hier moeten we niet romantiseren. Ook dat gezin heeft genoeg voor de kiezen gekregen. Zoals zoveel gezinnen vandaag. Als eerste beelden komen me de armoedige omstandigheden van de stal in Bethlehem voor de geest en de vlucht naar Egypte. Direct daarna zie ik voedselbanken voor me en tv-beelden van Ter Apel met bussen vol vluchtelingen. Als vanzelf denk ik aan de uitgeprocedeerden en alle anderen die zich niet welkom voelen in onze wereld, in onze samenleving, in onze gemeente en vaker ook niet in de kerken.

De deuren zijn te vaak gesloten. Voor wie? Voor mensen die we niet echt kennen. We hebben nooit een gesprek met hen gevoerd over wat hen drijft of verdrijft. Niets is zo dodelijk als algemeenheden als 'ze.....'. Wie zijn deze 'ze' en 'zij'? Maken we hen dan al niet tot een tegenover in plaats van tot een samen? Zijn 'zij' ook niet een mens zoals 'jij' en 'wij'? We zijn toch allemaal door de Schepper gemaakt, kind van God.

Er ligt te veel stof op mensen. Hen wordt de levensadem benomen. Dat blijft zo, omdat ze dat stof zelf niet weggepoetst krijgen. Er is hulp nodig. Hulp die van buiten komt, van elders. Kan iemand van ons zichzelf aan z'n haren uit een valkuil trekken? Of uit een beroerde situatie waarin een mens terecht kan komen; soms door eigen schuld, maar lang niet altijd. En dan nog! Niet alle ellende is zichtbaar. Mensen kunnen zich in heel pijnlijke situaties bevinden, zelfs als op het oog alles prima in orde lijkt.

Natuurlijk is het vaak zo dat sommige problemen en vraagstukken voor ons te groot zijn. We hebben niet overal een antwoord op en we weten lang niet altijd wat we met schijnbaar onoplosbare problemen aan moeten. Is het gemakkelijk als ik zeg: de hulp die we elkaar als mensen niet kunnen geven, moet van elders komen? Ja, ze moet van boven komen. Letterlijk. We maken toch allemaal deel uit van dat grote geheim van de schepping.

Voor velen van ons is het leven niet zo vanzelfsprekend, omdat het ons overweldigt. Toch willen we zin geven aan ons leven, hoe onbegrijpelijk vaak ook. In duisternis zoek je naar licht. In een donkere ruimte geeft een lucifer al een alles-verspreidend licht. In deze tijd van het jaar, die we 'de donkere dagen' noemen, steken we juist veel licht aan. Licht maakt zichtbaar en verspreidt warmte.

Er is een mens – Jezus van Nazareth – die zich het 'Licht der wereld' noemt. Gods Zoon. Kind in de stal van Bethlehem. Misschien kan het de herinnering aan ons gezin zijn, dat ons weer naar Hem brengt. Hij, die mens werd om ons over Zijn Vader te vertellen, over de liefde van God voor elke mens. Niemand uitgezonderd.

Wat een boodschap! Je mag ervoor openstaan. Misschien moet je het stof verwijderen. Je de vraag stellen: heb ik aan Hem voorbij gekeken? Of is het werelddecor zo veranderd door de ellende waarin veel mensen leven, dat ik Hem geen bestaansrecht meer gaf?

Maar het kan ook zijn dat juist dát een appel op ons doet om verlichting in het leven van deze mensen te brengen. Die ander is toch ook zoals jij. Dat is toch ook waarvoor Jezus op aarde is gekomen en waar Hij zijn hele leven voor gestaan heeft! We zijn onderdeel van een groot geheim, een mysterie. Dat wil zeggen: we weten weliswaar veel, maar niet alles valt te doorgronden. Kerstmis is elk jaar het teken dat we geroepen zijn om meer of beter mens te worden. Het Kind in de kribbe vertedert, zoals elk kindje dat doet. Een kind is een glimlach van God naar ons. In elk kind schuilt een nieuwe wereld, worden zoveel kansen en mogelijkheden geboren. We mogen er stil van worden dat God ons dat allemaal in handen legt. Wat een vertrouwen spreekt hieruit, welk een liefde voor ieder van ons. We horen de engelen zingen: 'Eer aan God in den hoge en vrede op aarde aan alle mensen van goede wil.'

Ik hoop dat Kerstmis voor iedereen een feest mag zijn van zich aangenomen en gezien weten door de Vader in de hemel, die mens werd en daarmee de zin van ons leven openbaarde. Zo mag en kan er vrede zijn in ons hart als een kerstgeschenk uit de hemel. Vrede en alle goeds voor u.

Namens de staf en alle medewerkers van het bisdom Roermond wens ik u allen van harte een Zalig Kerstfeest.

Mgr. René Maessen,
diocesaan administrator

Je moet het maar weten

Wie is wie in de kerststal?

Tekst en foto's: Matheu Bemelmans

Het kind Jezus

Het kind Jezus is natuurlijk de centrale figuur in de kerststal. Hij is de zoon van God, wiens geboorte als mens met Kerstmis wordt gevierd. Het Jezuskind wordt bijna altijd weergegeven op wat hooi en stro in een voerbak, zoals ook in het evangelie volgens Lucas beschreven staat (Lc. 2,7). In de meeste kerststallen is Jezus veel ouder dan een pasgeboren baby. Dat kan ermee te maken hebben dat in de oudste christelijke kunst zelden of nooit kinderen werden afgebeeld. Om de relatie tussen Kerstmis en Pasen duidelijk te maken, werd de kribbe soms ook als sarcofaag of altaar weergegeven. Vaak ligt voor de kribbe een lam: het Paaslam. In veel kerststallen heeft het Jezuskind ook een aureool met een kruis (kruisnimbus), wat ook een verwijzing naar Pasen is.

Maria

Dat Maria als moeder van Jezus in de kerststal te vinden is, is voor de hand liggend. Maar het is ook theologisch verklaarbaar. Via haar is Jezus – Gods Zoon – mens geworden. Daarmee speelt ze een belangrijke rol in de heilsgeschiedenis. Door de eeuwen heen is Maria op allerlei manieren afgebeeld: liggend in het kraambed, als voedende moeder of in de verte starend als een moeder die de toekomst van haar kind al voor zich ziet. Vanaf de 15^e eeuw werd Maria vooral knielend in aanbidding voor haar kind afgebeeld. Die laatste variant is nog altijd de meest voorkomende. De volksvroomheid heeft zich het meest herkend in Maria als moeder van het geloof in haar goddelijke Zoon.

Jozef

Jozef is pas later in de kerststal terechtgekomen. We komen hem meestal tegen in zijn rol als voedstervader, stiefvader zouden we tegenwoordig zeggen. Ook hij wordt meestal in een aanbeddende houding weergegeven. Een enkele keer is hij in de weer met dienstwerk voor moeder en kind: eten bereiden of vuur aanwakkeren. Toch is de rol van Jozef wezenlijk, want via hem gaat de stamboom van Jezus terug tot koning David en hun stamplaats Bethlehem.

Herders

Nog vóór Jozef en Maria kwamen de herders al voor in voorstellingen van het kerstverhaal. Natuurlijk omdat ze in het Lucasevangelie genoemd worden, maar ook omdat ze het idee symboliseren van Jezus als herder van zijn volk. Later is men in de herders ook de armen en verstotenen gaan zien aan wie Jezus zich als eerste heeft geopenbaard. Niet de Schriftgeleerden of de machtigen der aarde, maar de allerarmsten leerden Jezus als eerste kennen: een duidelijke erkenning dat rangen en standen voor God niet uitmaken.

Engelen

Engelen zijn het personeel van Onze-Lieve-Heer. Zij vervullen de rol van intermediair tussen de hemel en de aarde. Engelen brengen boodschappen van God over aan de mensen. Het is een engel die aan Maria vertelt dat ze zwanger zal worden, een engel laat Jozef weten dat hij gerust met Maria kan trouwen en in het kerstverhaal zijn het de engelen die aan de herders de blijde boodschap komen brengen dat in de stad van David de redder is geboren.

Os en ezel

Hoewel ze in het evangelie helemaal niet voorkomen, zijn de os en de ezel de eerste figuren die Franciscus in zijn levende kerststal opnam. Hij greep daarmee terug op een tekst van de profeet Jesaia, die zegt: "Een os kent zijn eigenaar, een ezel de kribbe van zijn meester; maar Israël weet van niets, mijn volk heeft geen begrip" (Jes. 1,3). De os (een rein dier) wordt soms ook gezien als beeld van het jodendom en de ezel (een onrein dier) als beeld van de heidenen. Dat Jezus tussen de os en de ezel geboren werd, is een teken dat hij voor alle mensen gekomen is. Daar komt nog bij dat een os in het Hebreeuws 'sjoor' en in het meervoud 'sjoziem' (schorem) wordt genoemd. Een ezel is in het Hebreeuws 'wechoor' en in het meervoud 'wechamoriem'. Sjoziem-wechamoriem is in het Nederlands 'schorriemorrie' geworden, uitschot. De laagste sociale klasse leerde Jezus als eerste kennen.

Driekoningen

De driekoningen zijn misschien wel de meest wonderlijke figuren in de kerststal. In het evangelie wordt nergens gezegd dat het koningen zijn en ook niet dat het er drie zijn. Bij Mattheüs lezen we dat er 'magiërs uit het oosten in Jeruzalem aankwamen' (Mt. 2, 1). Met magiërs worden op meer plekken in de Bijbel niet-Joodse geleerden bedoeld. Hen omschrijven als 'wijzen uit het oosten' is dus helemaal niet verkeerd. Maar hoe men er rond de 6^e eeuw toe gekomen is om er koningen van te maken, is niet helemaal duidelijk. Mogelijk is het afgeleid uit een psalmttekst die zegt dat 'koningen geschenken aandragen' en in Jesaja 60,6 staat dat belangrijke personen van verre naar het licht trekken en goud en wierook meebrengen. Het aantal van drie wordt afgeleid uit de geschenken die ze meebrengen: goud, wierook en mirre. In de 9^e eeuw krijgen ze ook namen: Caspar, Melchior en Balthazar. De traditie wil dat de driekoningen ook voor de toen bekende werelddelen staan: Afrika, Azië en Europa: weer een teken dat Jezus voor alle volken op aarde gekomen is.

Engelen vervullen de rol van intermediair tussen de hemel en de aarde

In Bethlehem

*Terwijl zij in Bethlehem verbleven,
brak het uur aan
waarop Maria moeder zou worden;
zij bracht een zoon ter wereld,
haar eerstgeborene.
Zij wikkelde Hem in doeken
en legde Hem in een kribbe,
omdat er voor hen geen plaats was
in de herberg."*

(Lucas 2, 6-7)

*Boven de plek waar volgens de overlevering de originele
kribbe stond, is in Bethlehem de Geboortekerk gebouwd.
In die kerk markeert een ster de plek waar Jezus is geboren.*

Wereldkerk

Napolitaans schouwspel in Utrecht

Over de hele wereld en in alle culturen heeft de kerststal zijn eigen vorm gekregen. Een bijzondere type is de zogeheten 'Napolitaanse kerststal'. Dit is een heel uitgebreide kerststaltraditie uit Napels. Museum Catharijneconvent in Utrecht, waarmee ook het bisdom Roermond verbonden is, heeft een heel mooie variant hiervan. Erfgoedexpert Ingrid Henkemans van het museum geeft tekst en uitleg.

Een heel schouwspel

Een heel bijzonder type kerststal is de zogeheten 'Napolitaanse kerststal' (of 'presepe Napolitano' zoals de Italianen het noemen). Dit genre ontstond in de achttiende eeuw. Bij dit type werd de geboorte van Christus in een eigentijdse – Napolitaanse – omgeving gesitueerd. Dit zorgde ervoor dat mensen zichzelf en de entourage, waarin het zich afspeelde, herkenden en zich er mee konden vereenzelvigen. Het kerstverhaal werd zo dicht bij de levens van de mensen gebracht; Jezus werd 'nu' en 'hier' geboren.

Tekst: Ingrid Henkemans

Foto's: Femke Lockefeer, Mike Bink

Naast Jozef, Maria en het kindje Jezus is een bonte verzameling aan types te vinden; van marktkooplui, muzikanten, dronkenlappen tot zwervers aan toe. En wat te denken van heuse olifanten en struisvogels die zijn meegekomen met de koningen? De stal vormt een afspiegeling van de stad Napels uit de achttiende eeuw: multicultureel en divers. Elke figuurtje is een kunstwerk op zich, met hoofden van terracotta en benen en armen van hout die vervolgens zeer vakkundig zijn beschilderd. De verfijnde kleding is gemaakt van zijde, wol, katoen en brokaat. En daarbij vaak met zeer veel precisie geborduurd en voorzien van pareltjes, ivoor en parelmoer. De figuren werden vervaardigd door de allergrootste barokkunstenaars.

Vaste elementen

De aankondiging aan de herders en de geboorte en aanbidding van het Kind worden, net als in iedere kerstgroep, altijd in een Napolitaanse kerststal verwerkt. Maar er zijn nog meer zaken die nooit ontbreken en alleen in een Napolitaanse kerststal terug te vinden zijn, zoals de herbergscène met de twee kaartspelende ooms Vincenzo en Pascale. Ze staan symbool voor het leven en de dood. Ook is er altijd een Romeinse ruïne te zien. Dit is een verwijzing naar de tijd waarin dit type kerststal ontstond, namelijk in de tijd dat er verschillende opgravingen werden gedaan zoals in Pompeï en Herculaneum (nabij Napels). Maar het is ook een verwijzing naar de oude Romeinse goden, die plaats moesten maken voor het christendom. En natuurlijk zit er altijd een bakker, slager of pizaiolla (pizzabakker) in, die verwijzen naar eten (een aspect van levensbelang in de Italiaanse cultuur).

Deze barokke Napolitaanse presepi hebben gemeen dat ze zeer gedetailleerd en overdadig zijn vormgegeven (niet één engel maar een heel engelenkoor bijvoorbeeld). In de achttiende eeuw wedijverde de elite met elkaar om de mooiste, meest luxueuze en/of grootste kerststal. Om een zo optimaal mogelijk effect te krijgen, bedienden de makers zich bij de vormgeving van contrasterende thematiek zoals volks versus heilig, Bijbels versus historisch of goed versus slecht. Maar ook elementen als licht en donker werden veel gebruikt. Kortom, er is veel te zien, het is een heel schouwspel.

Restauratie en decor

In 2019 kreeg Museum Catharijneconvent het aanbod om een echte Napolitaanse kerststal te kopen van een Belgische verzamelaar. De collectie bestond uit een kleine zeventienhonderd objecten, die in redelijke staat verkeerden. Met behulp van fondsenwerving en een geslaagde crowdfunding is het gelukt om alles te laten restaureren. Een deel kon in Nederland gedaan worden, maar zo'n tweehonderd objecten moesten door specialisten in Napels onder handen genomen worden.

In de stijl van de Napolitaanse kerstgroepen is het decor eigentijds en Utrechts. De kribbe staat onder de Domtoren en de grachten fungeren als decor en het bekende Utrechtse grachtenpand Winkel van Sinkel is de herberg. Vanuit sterrenwacht Sonnenborgh zien we de ster, waarmee de drie Wijzen Jezus in Bethlehem vinden. De Italiaanse specialisten zijn helemaal naar Nederland gekomen om hier in Museum Catharijneconvent alle figuranten een eigen plekje in de Domstad-presepe te geven.

Openstelling

De Napolitaanse kerststal van het Catharijneconvent wordt tentoongesteld in de naast het museum gelegen Catharinakathedraal van het aartsbisdom Utrecht. De bijzondere kerststal is daar gratis te bezoeken. Wel is het museum een crowdfundingactie gestart om de toegang ook gratis te houden. Belangstellenden kunnen een figuur uit de kerststal adopteren. De Napolitaanse kerststal is tot en met 14 januari gratis te bezoeken. Meer info: www.catharijneconvent.nl

Bijzondere kerststallen

Kerststallen zijn er in soorten en maten. Verspreid door het land en over de grens kom je bijzondere exemplaren tegen. Een bij lange na niet compleet overzicht van enkele opmerkelijke kerstgroepen in Rome, Nederland en België.

Rome

Vaticaanstad

Op het Sint-Pietersplein in Rome wordt sinds 1982 elk jaar een kerststal opgebouwd, naast een grote kerstboom. Deze worden jaarlijks door een andere stad of regio aan de paus aangeboden. De kerststal komt dit jaar – vanwege het 800-jarig jubileum – uit het Rietiedal, waar Greccio ligt. Het fresco uit de grot in Greccio neemt een centrale plek in bij deze kerststal, die verder aangekleed is met kunstzinnig vormgegeven beelden in kleding van rond het jaar 1200.

Santa Maria Maggiore

De basiliek Santa Maria Maggiore in Rome kent naast een heel bijzondere marmeren kerstgroep nog een ander heel belangrijk voorwerp dat met de geboorte van Christus verbonden is. In een schrijn onder het hoogaltaar wordt een relikwie bewaard van de Heilige Kribbe. Deze relikwie wordt in 1345 voor de eerste maal vermeld en bestaat uit vijf stukken hout die met metalen banden aan elkaar zijn gehecht. Aangenomen wordt dat het gaat om fragmenten van de originele kribbe, waarin de pasgeboren Christus werd neergelegd.

Vuilnisophalers

De opmerkelijkste kerststal in Rome is zonder twijfel die van de straatvegers. Vijf minuten wandelen vanaf de Sint-Pieter is deze te bezoeken in de werkplaats van de AMA, de vuilnisophaaldienst van Rome. Vuilnisman Giuseppe Ianni begon in 1972 een kerststalletje te bouwen van gerecyclede materialen. Hij bouwde het uit tot een Bethlehem met huisjes, straten, trappen, winkels en een aquaduct. De trappen zijn gemaakt met stukjes marmer uit de Sint-Pietersbasiliek en de huisjes met travertijn van de colonnades van het plein. Verder zijn er stenen uit alle delen van Italië en de hele wereld toegevoegd (zelfs een brokje maansteen, maar niets uit Nederland). Dagelijks gratis te bezoeken (Presepe dei Netturbini, Via dei Cavalleggeri 5).

Nederland

Beverwijk

In de St.-Agathakerk in het Noord-Hollandse Beverwijk is elk jaar een bijzondere kerststal te zien. Het thema is dit jaar 'Omzien naar elkaar'. Er zijn drie tafereel te zien: het eerste tafereel toont de vlucht van ontheemden naar het Licht. In het tweede tafereel heeft de stal een zeer prominente plek gekregen. In het 3^e tafereel wordt de vlucht naar Egypte uitgebeeld.
www.stichtingkerststalstagathakerk.nl

Den Bosch

Tot 14 januari is de grote kerststal van de Sint-Jan in Den Bosch dagelijks te bezichtigen, ingericht naar het thema 'Komt laat ons Hem aanbidden'. Zondag 7 januari vindt voor de 100^e keer de Driekoningentocht plaats, een unieke optocht waarbij de Wijzen een bezoek brengen aan de kerststal van de Sint-Jan.
www.kerststal-sint-jan.nl

Haarlem

Tot 7 januari zijn in de ondergrondse crypte van de Sint-Bavokathedraal dagelijks ruim 300 kerstgroepen en -dorpen te bezichtigen. Door de 'binnenbocht' rijden maar liefst drie modelspoorreinen over 80 meter rails langs Oudhollandse steden en dorpen, Santa's Wonderland, Disneyfiguren en een betoverend Charles Dickens landschap.
www.koepelkathedraal.nl

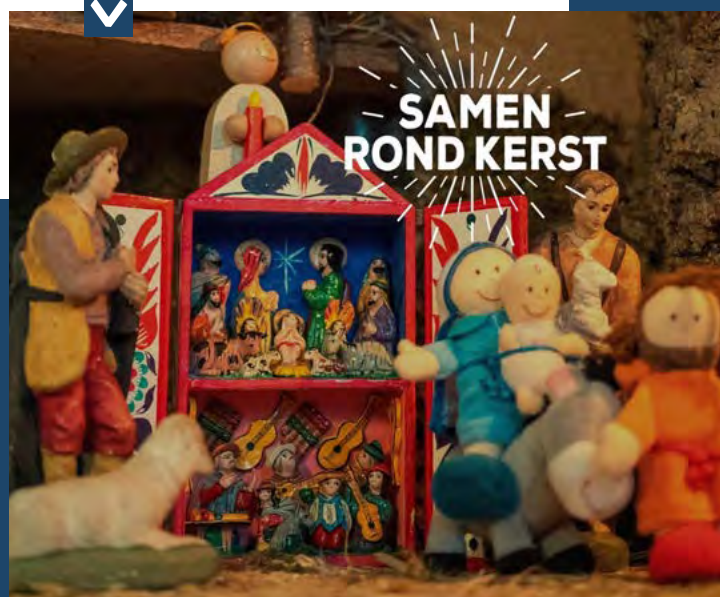
België

Ars Krippana

Zo'n 60 kilometer ten zuiden van Vaals is precies op de grens van België en Duitsland 'Ars Krippana' te vinden. Deze expositie van diverse soorten miniatuurkunst presenteert zichzelf als de 'grootste kerststallentoonstelling van Europa'. Op 2500 vierkante meter zijn het hele jaar door kerststallen uit wel 60 landen te zien.
www.arskrippana.net

Sint-Truiden

Het franciscaans museum De Mindere in het Belgisch-Limburgse Sint-Truiden heeft tot februari allerlei activiteiten en een expositie van kerststallen rond het 800-jarig jubileum. Onder de titel 'Samen rond Kerst' zijn de kersttradities te zien van de franciscanen en wordt een antwoord gegeven op de vraag: wie was Franciscus? Verder zijn er kerstwandelingen en themadagen.
www.demindere.be

Kerststallen in Limburg

In Limburgse kerken en daarbuiten zijn honderden, misschien wel duizenden kerststallen te vinden. We pikken er een paar bijzondere exemplaren uit.

1. Kerstgroep met bronzen figuren (particulier bezit) die kunstenaar Jean Notten uit Maastricht maakte.
2. De abdijkerk in Thorn kent een heel opvallende kerstgroep. De meer dan manshoge beelden werden in 1769 gemaakt door Franz Xaver Baader.
3. In museum De Schat van Simpelveld zijn kunstwerken te vinden die de zusters van het Arme Kind Jezus in de loop van de jaren maakten. Zij waren gespecialiseerd in wassen beelden. Deze kerstgroep maakten ze voor de Onze-Lieve-Vrouwebasiliek in Maastricht.
4. Een grote kerstgroep in de mergelgrot Mergelrijk in Valkenburg. Opvallend is de nog zwangere Maria.

Tekst: Matheu Bemelmans

Foto's: Bisdom Roermond, Lianne Bemelmans en Bert Vos

1

3

Greccio is een klein bergdorp halverwege Rome-Assisi.

REPORTAGE

Greccio werd het nieuwe Bethlehem

Hoe Franciscus het wonder van Kerstmis naderbij bracht in Greccio en ons de hoop en de verwachting gaf in de eerste levende kerststal.

Leven van verwachting. Dat is kijken naar de kerststal. Van het begin van de Advent tot Driekoningen. Franciscus van Assisi heeft ons deze kerststal gegeven. Tv-presentator Leo Fijen reisde naar Greccio, het franciscaanse Bethlehem, de plek van verwachting.

Tekst: Leo Fijen

Foto's: Adobe Stock

Feest der feesten

Heiligen zijn de beste wegwijzers naar het wonder van Kerstmis. En Franciscus is misschien wel de meest inspirerende heilige in de dagen naar de geboorte van Christus toe. Als iemand het wonder van Kerstmis weer de proportie van de menselijke maat heeft gegeven, dan is het deze minnaar van de eenvoud en de armoede uit Assisi. Als iemand het kind in de kribbe een plek heeft gegeven naast de os en de ezel, dan is het deze Franciscus die ook in de kerstnacht een ode aan de schepping bracht en daarmee van de kribbe in de Schrift de eerste levende kerststal maakte. En hij kon niet vermoeden dat acht eeuwen later de hele wereld - gelovig of niet, kerkelijk of niet - uitloopt voor die kerststal.

Ik ben onderweg naar Greccio, in het dal van Rieti, twee uur reizen van Rome. Want daar in dat pittoreske plaatsje heeft Franciscus in de winter van 1223 de kerstnacht willen nabootsen.

De grot in Greccio waar Franciscus 800 jaar geleden de eerste kerststal bouwde, met de grote steen als kribbe. Later is het tafereel op de achterwand nageschilderd.

'Ik zou met eigen ogen willen zien,' zei hij, 'hoe het dat Kind aan het meest noodzakelijke ontbrak en hoe het in een kribbe op het stro moest liggen tussen de os en de ezel.' Het zijn de woorden van Franciscus zelf, de heilige die leefde in de 13^e eeuw en daar als rijke jongeling zijn bekering meemaakte. Ik lees deze woorden op weg naar Greccio in een boek over Franciscus en realiseer me dan pas dat die eerste levende kerststal er nooit was gekomen zonder de ommekeer in zijn leven. Vooral de ontmoeting met de melaatse leerde Franciscus om in de armoede en uitsluiting de weg naar God te vinden.

In die ontdekking zit precies de reden waarom Franciscus de kerstnacht wilde nabootsen en waarom hij Kerstmis het 'Feest der feesten' noemde. Terug naar de eenvoud en de armoede van het evangelie, dat wilde Franciscus. En als dat ergens zichtbaar en voelbaar wordt, dan is het in de kerstnacht. Want zei Franciscus zelf niet dat hij wilde voelen en zien hoe het dat Kind ontbrak aan alles? Hij wilde dat gevoel van armoede en eenvoud delen met de inwoners van Greccio.

Greccio als het nieuwe Bethlehem

Greccio is sindsdien een levende kerststal het hele jaar door. Want als ik het dorpje binnen loop, zie ik de ene na de andere kerststal. Geschilderd op de muren, nagebootst op het dorpsplein en eindeloos vastgelegd op ansichtkaarten. Maar voor de eerste levende kerststal van Franciscus moet ik meer moeite doen, want die ligt buiten het dorp. In de heuvels, onder de rotsen, verscholen door de gewelven, na heel veel trappen. Daar word ik stil als ik de kleine kapel ontdek. In de donkere ruimte is in 1409 geschilderd wat Franciscus hier in de kerstnacht van 1223 heeft nagebootst. Er staan meer mensen in de kapel. Niemand zegt wat.

Ik kijk naar geschiedenis, ik zie hoe Maria de borst geeft aan het kindje Jezus, ik neem waar dat Jozef nadenkend is afgebeeld, ik vraag me af wie de andere mensen op deze schildering uit 1409 zijn. Ik vraag het na, het blijken de inwoners van Greccio te zijn. Een van hen is Johannes, hij was met de voorbereiding van de levende kerststal belast. >

Op de muurschildering is ook Franciscus zelf te zien, geknield voor het kind in de kribbe.

Ik pak mijn boek erbij en lees hoe tijdgenoten de eerste levende kerststal uit 1223 beschreven. 'De mannen en vrouwen uit het dorp verlichtten de nacht met kaarsen en fakkels. Daar komt de heilige Franciscus zelf, en als hij alles in gereedheid ziet, straalt hij. De kribbe wordt in het kerkje geplaatst en gevuld met stro. Een os en een ezel worden ernaast opgesteld: eenvoud, armoede en nederigheid vieren hoogtij. Greccio wordt tot het nieuwe Bethlehem, de nacht is licht als de dag. Steeds meer mensen lopen uit, het bos is vol stemmen die door de rotsen weerkaatst worden. De broeders van Franciscus zingen het nachtofficie, de jubel is alom te horen. De heilige Franciscus staat bij de kribbe, ten prooi aan ontroering,' zo hebben tijdgenoten van Franciscus dit toevertrouwd aan het papier.

Licht van de wereld

De kerstnacht van 1223 moet voor de inwoners van dat kleine dorp Greccio onvergetelijk zijn geweest, bedenk ik me wanneer ik op de terugweg naar Rome ben.

Een pasgeboren kind in de kribbe, levende dieren aan weerszijden, dorpsbewoners daaromheen met fakkels en kaarsen, broeders die zingen en Franciscus die het kerstverhaal uit het evangelie zingt en daarna ontroerd toekijkt. Waarom zou hij ontroerd zijn, vraag ik me af? Ik heb het antwoord met eigen ogen gezien en hoef er niet lang over na te denken. Omdat het Licht van de wereld dichterbij is gekomen. Omdat God voor heel even een levensecht kind was geworden. Omdat gewone dorpelingen voor één keer mochten meemaken hoe groot dit wonder is. Het wonder dat God de eenvoud, de armoede en de nederigheid kiest om mens te worden, om midden onder ons te komen wonen.

Kerststal veroverd de wereld nog steeds

Daarom heeft deze eerste levende kerststal de wereld veroverd, secularisatie overwonnen en de krimp van kerken in ons land overleefd. De reden is precies de drijfveer van Franciscus 800 jaar geleden: de kerststal gaat over ons allemaal.

Het heiligdom van Greccio ligt tegen een enorme rotswand.

Ieder is wel eens Jozef of Maria, ieder mens voelt zich soms niet gezien als de herders, iedereen moet soms wachten als de wijzen op een teken uit de hemel, ieder maakt de gebrokenheid van dat kwetsbaar kind zelf mee in zijn of haar leven en ieder verlangt meer en meer naar de vrede op aarde. En elk mens weet diep van binnen dat je nooit alleen bent en dat je een beschermengel hebt die je behoedt en de weg wijst. Dat komt allemaal terug in de kerststal die de kerk thuisbrengt. Want de kerststal past in je eigen huis, op je eigen kamer en in je eigen kantoor. Daarom is de stal ook zo vertrouwd. Daarnaast leert de kerststal ons dat er meer is in het leven dan carrière en jachtigheid en dat het leven niet bedoeld is om alleen maar onze protocollen te volgen. Door de kerststal leven we met een hemel op aarde, een grote ruimte waar God mens wordt. Dat is de mooiste troost in deze tijd van oorlog en geweld. Kerstmis is het Feest der feesten, vanwege het Licht dat straalt naar eenvoud, armoede en nederigheid. Daarom leven we elk jaar opnieuw van de verwachting, Zalig Kerstmis en Zegen in het nieuwe jaar.

Het heiligdom in Greccio, waarbinnen zich de grot van de eerste kerststal bevindt.

KUNST WERK

ONDER DE LOEP

Oudste kerststal

In Museum W in Weert is de oudste kerststal van Noordwest-Europa te vinden. Het in hout uitgesneden stalletje dateert van rond 1500 en is afkomstig uit de kunstcollectie van de franciscanen, die in het museum in Weert is ondergebracht. Waar deze kerststal exact vandaan komt, is niet bekend. Hij is wel duidelijk van Zuid-Nederlandse makelij, waarschijnlijk uit Brabant. Maar het is nog niet gelukt om het tafereel aan een specifieke stad of kunstenaar toe te schrijven. De oudst bekende herkomst is het klooster van de minderbroeders (franciscanen) in Weert. Dat klooster is in de Franse tijd geplunderd en begin negentiende eeuw weer in gebruik genomen. Daarbij zijn uit verschillende Zuid-Nederlandse kloosters kunstvoorwerpen naar Weert overgebracht ter aankleding van kerk en klooster. Vermoedelijk is het stalletje toen ook in Weert beland.

Bron: John van Cauterem

Foto's: John Peters

achtergrond

Het geheim van de kerststal

De kerststal spreekt tot de verbeelding van veel mensen. Niet alleen trouwe kerkgangers, maar ook – en misschien wel juist – mensen die wat meer op afstand van de kerk staan, worden geraakt door het tafereel van de kribbe. Ondanks de secularisatie zijn Jozef en Maria en het kindje Jezus in deze tijd van het jaar op allerlei plaatsen terug te vinden, tot in winkelcentra toe. Wat is het geheim van de kerststal? Cultuurtheoloog Frank Bosman probeert een antwoord op die vraag te geven.

Afgelopen week bezocht ik samen met mijn geliefde Christmas World van de Intratuin in Duiven, volgens eigen zeggen ‘de grootste kerstshow van Europa’. Voor hen die de hype even hebben gemist: stel je een enorme loods voor die tot de nok toe is volgestouwd met alles, maar dan ook alles, wat met kerst te maken heeft: kerstbomen en -ballen, kaboutersokjes, rendierpoppen, dennengeurtjes-in-sputbusjes, kaarsen in de vorm van suikerstengels en heel, heel erg veel mensen. De nabijgelegen snelweg kent deze dagen een bijna constante file van Intratuinklanten die door een peloton van verkeersregelaars naar meerdere parkeervelden worden gedirigeerd.

Mijn favoriete plek in dit soort shows zijn de diorama’s, meerdere miniatuurdorpen in kerst- en sneeuwseren compleet met kerkjes, snoepjeswinkels, skiliften, ijsbaantjes en treintjes. Mijn Haagse opa had de eerste en toentertijd enige trein-speciaalzaak in Nederland, dus enige treintjesmanie is mij niet vreemd. De Efteling heeft inmiddels ook commercie geroken. En dankzij een samenwerking met de Intratuin kun je er nu dus ook miniatuur-Efteling-attracties kopen voor niet zulke kleine prijzen. Want gezelligheid kent geen tijd, maar wel geld.

Wat mij als zwerver langs kerstshows opvalt, is de ongelofelijke hoeveelheid kerststallen die je er kunt kopen.

Het kerstfeest is in de kersthows van Nederland en in de harten van de gemiddelde Nederlandse consument zo goed als van zijn christelijke wortels ontdaan. De kerstman heeft het gewonnen van het kerstkind en de kerstbomen van de adventskaarsen. Ik vind het niet heel erg: gezelligheid en vriendelijkheid zijn authentieke uitdrukkingen van Gods liefde. En zo lang mensen gouden kerstbomen en paarse kerstballen kopen, voeren ze in ieder geval geen oorlog met elkaar. Make Christmas, not war!

Maar het enorme schap aan kerststallen is een vreemde uitzondering. Toegegeven, ten opzichte van de rest van de kerstkitsch is het een bescheiden schap, maar zo op zichzelf ziet het er indrukwekkend uit. Kerststallen van hout, papier, plastic en steen. In meerdere kleurtjes of egaal. Uitgebreid met schapen en kamelen of simpel met alleen de heilige familie. En een kindje dat in doeken gewikkeld vanuit een voerbak naar de langstreckende kopers glimlacht.

Acht eeuwen kerststal

Het is dit jaar precies acht eeuwen geleden dat de eigenwijze heilige Franciscus van Assisi van de paus toestemming kreeg de Kerstnacht mis in de open lucht te vieren. Hij deed dat buiten het dorp Greccio, waar een grot lag die hem deed denken aan de Geboortegrot in Bethlehem. In die grot maakte hij de eerste kerststal zoals we die nog steeds kennen.

Hij maakte op ware grootte een stal met een voederbak als kribbe, levende figuranten en de later zo bekende os en ezel. Tijdens de mis in de grot predikte Franciscus over de nederigheid en armoede van Jezus met het slapende kind in de kribbe als voorbeeld.

De kerststal, toch een van de meest expliciet religieuze uitingen van ons kerstfeest, is ook in onze seculiere tijden nog best wel populair. Voor sommige mensen zal de kerststal vooral een nostalgisch gevoel oproepen, beelden van het ouderlijk of grootouderlijk huis waar het haardvuur knapperde, het huis naar versgebakken koekjes rook en een slordige kerststal heel precies werd opgetuigd.

Voor anderen, die zuchten onder de gebrokenheid van ons aardse bestaan, is het jonge gezin een teken van pril geluk, van een nucleusgezin, waar harmonie en liefde heerst, kinderen gewenst zijn en partners elkaar vast blijven houden.

En voor bijna iedereen staat de kerststal en het weerloze pasgeboren kind in de kribbe symbool voor vrede en rechtvaardigheid in een wereld waarin beide soms met een zaklampje moeten worden gezocht.

“
*Make Christmas,
not war!*”

‘Geef vrede, Heer, geef vrede, de aarde wacht al zo lang,’ zo is de tekst van een bekend kerklied. Jezus Christus is degene die de vredevorst genoemd wordt. ‘Dauwt, hemelen, van boven, gij wolken, regen de rechtvaardige,’ klinkt het Rorate in de Adventstijd. In de loopgraven van 1914 vierden soldaten, die normaal gesproken elkaars doodsvijanden waren, gezamenlijk kerstfeest. Ze aten samen, speelden voetbal en zongen het Stille Nacht in de Duitse, Franse en Engelse versie. Kerstfeest is het feest van de vrede.

Herkennen

Voor wie beter naar de kerststal kijkt, wie even pauzeert in de Intra-tuin-winter-wonder-show, ziet in de eenvoudige beelden van de figuurtjes rond de kerststal zichzelf staan.

>

In de herders herken je de harde werkers, die met hun handen dag in, dag uit onze straten maken, onze zieken verzorgen, onze boodschappen vervoeren, onze treinen laten rijden. In de wijzen herken je de wetenschappers, beleidsmakers en politici, die zieken genezen, de wankelende vrede in ons land behouden en zoeken naar oplossingen die nodig zijn, maar waarvoor niemand verantwoordelijkheid wil nemen.

In de schaapjes herkennen we onszelf, hoe makkelijk we achter de kudde aanlopen, hoe makkelijk we ons laten beïnvloeden door de hardste blaters.

In de os en de ezel herkennen we de beschouwers, de filosofen en de verhalenvertellers, die vaak in lucht en ledigheid lijken te verkeren, maar licht laten schijnen in de diepte van de nacht van onze ziel.

In de engel herkennen we de stille krachten, die opduiken waar we ze het minste verwachten. Het zijn de maatschappelijk werkers, de soldaten van het Leger des Heils, de vrienden van de diaconie, de onbekende die de inhoud van zijn portemonnee deelt met een onwelriekende zwerver voor de Hema volgeladen met snoep en snuisterijen.

Maar vooral herkennen we ons in Jozef, die zich moet ontfermen over een kind dat niet door hem verwekt is. 'Voedstervader,' wordt hij in de traditie genoemd, een titel die tegelijkertijd afstoot en intrigeert. Hoe vaak zorgen we niet voor mensen, die niet van ons bloed zijn, maar die wel aan ons zijn toevertrouwd: de collega met een burn-out, de buurman zonder eten, de vriend met zijn buien, de buurkinderen die op kerstavond door de stad zwerven.

We herkennen ons ook in Maria, die niet precies weet wat haar overkomt, maar zich er wel met hart en ziel aan overgeeft. Hoe vaak stappen we niet ergens in, zonder te weten of het goed komt, hopend op een wonder. De moeder met haar vijfde IVF-behandeling, de tot inkeer gekomen gedetineerde met zijn derde verzoek tot vervroegde vrijlating, de weduwnaar die de scherven van zijn gebroken hart aanbiedt aan een vreemde in de nacht.

We herkennen ons in het kind, dat zich overgeeft aan de elementen, aan zijn medemensen, aan het lot, aan de voorzienigheid. Wie we ook zijn, wat we ook geworden zijn, wat we ook ooit waren, we staan gezamenlijk om die kribbe. En even, heel even, is het vredig in ons hart. Dat en nog veel meer is het geheim van de kerststal.

“

Hoe vaak zorgen we niet voor mensen, die niet van ons bloed zijn, maar die wel aan ons zijn toevertrouwd

Boca Kaarsen

het adres voor:

Altaarkaarsen
Bedrukte kaarsen
Devotiekaarsen
Devotielichten
Gelegenheidskaarsen
Godslampolie
Graffichten
Herdenkingskaarsen
Hosties

Offertafels
Kapelkaarsen
Mariakaarsen
Noveenkaarsen
Paaskaarsen
Kerkartikelen

GLAS

BOCA
KAARSEN

Noord - Almere
Zuid - Schijndel
WWW.BOCA.NL

SLABBINCK[®]
Kerstaarsbedrijfs traditie in de dienst van de Energie
WWW.SLABBINCK.NL

Beschikbaar via www.adveniat.nl

Prachtig kijkboek voor grootouders en hun kleinkinderen. In schitterende kleuren het verhaal van Franciscus van Assisi en de eerste levende kerststal, in het Nederlands verteld door Liesbeth Stalmeier, auteur van veel gebruikte projecten voor eerste communie en vormsel. Speciale cadeauprijs voor Kerstmis, slechts 10 euro. Bestellen bij www.adveniat.nl of uw plaatselijke boekhandel.

€ 10

Jean-Léonard Ratokiniaina

Wordt u ook een nieuwe Vriend?

De Stichting Vrienden van Blankenberg ondersteunt de priesterstudenten van het grootseminarie *Redemptoris Mater* in Cadier en Keer. Samen kunnen wij als Vrienden ervoor zorgen, dat ook de komende jaren priesters voor onze parochies opgeleid kunnen blijven worden. Zoals Jean-Léonard Ratokiniaina die op 28 oktober 2023 door hulpbisschop mgr. De Jong tot diaken gewijd werd in de St. Christoffel Kathedraal te Roermond.

Voor de opleiding van nieuwe priesters is alle financiële hulp welkom. Giften, groot en klein, incidenteel of structureel blijven nodig voor de goede zaak. Wordt u ook een nieuwe Vriend?

Stichting Vrienden van Blankenberg

Bankrekening: NL29 RABO 0134374118

**Uw donatie is fiscaal aftrekbaar,
onze stichting heeft de ANBI-status.**

U bent als nieuwe Vriend van harte welkom!
Wilt u op de hoogte blijven van onze acties?
Meld u dan aan via
www.vriendenvanblankenberg.nl

Uit de Bijbel

De geboorte van de universele Redder

Lucas is de enige evangelist die de gebeurtenissen in de heilige Kerstnacht beschrijft. Terwijl Marcus en Johannes zwijgen over Jezus als baby en Mattheüs alleen vertelt hoe de drie Wijzen en Herodes reageren op de reeds geboren nieuwe koning, verhaalt Lucas de omstandigheden van Christus' komst op aarde. Zijn woorden vormen de basis van onze kerstspelen, kerstliedjes en de kerststal. Lucas 2,1-20 is echter meer dan een aandoenlijk kerstverhaal: het presenteert op een grootse wijze de hoofdpersoon van zijn evangelie.

Tekst & foto: Roderick van Attekum

Foto: Fresco 'aankondiging aan de herders' in 'The Shepherd's Field Chapel' in Bethlehem.

Jezus' geboorte wordt beschreven in slechts één zin: 'Zij bracht haar zoon ter wereld, haar eerstgeborene' (vers 7). Lucas schenkt vooral aandacht aan de bijzondere omstandigheden van zijn geboorte. Hij vertelt hoe Jozef en Maria naar Bethlehem moeten afreizen vanwege de volkstelling, dat er geen passende verloskamer is, dat het kindje wordt neergelegd in een kribbe, dat een engel de geboorte bekend maakt, engelen het Gloria zingen en herders het kindje vinden. Al deze details worden bewust door Lucas vermeld. Zo wil hij aangeven dat de hoofdrolspeler van zijn boek geen gewoon mens is: Hij is de ware Redder van de wereld. Zijn geboorte is een keerpunt in de mensengeschiedenis.

Voor Lucas is de geboorte van Jezus van universele betekenis. Het is niet alleen goed nieuws voor Bethlehem of Israël, maar voor alle aardbewoners. Daarom geeft hij het verhaal een plechtige inleiding, waarin hij de mondiale en lokale heerser van zijn tijd noemt. Jezus wordt geboren onder Keizer Augustus, die het dagelijks leven van duizenden mensen beïnvloedt. Tevens vermeldt hij Quirinius, die namens Rome de provincie Syria bestuurt, waartoe Israël behoort.

Lucas beschrijft Jezus nu als tegenpool van Augustus. Hoewel deze keizer wordt geëerd om de Pax Romana, de langdurige Romeinse Vrede die zijn bestuur heeft gebracht, benadrukt Lucas dat alleen Jezus echte, duurzame vrede kan brengen. Daarom zingen de engelen: 'Vrede op aarde aan de mensen, die Hij liefheeft' (vers 14). Deze vrede behelst meer dan afwezigheid van oorlog en geweld. Het is een harmonie en een heelheid, die alleen God in Jezus schenken kan.

Het contrast tussen Jezus en Augustus klinkt ook in de woorden van de engel aan de herders. Lucas noemt het bewust een vreugdevolle boodschap, in het Grieks een 'euangelion'. De inhoudt van dit 'evangelie' luidt: 'Heden is u een Redder geboren, Christus de Heer, in de stad van David' (vers 11). Laat nu net de geboorte van Keizer Augustus in die tijd ook bekend staan als euangelion. Romeinse inscripties eren hem als god en redder. Zijn verjaardag is de eerste dag van het nieuwe jaar. Lucas geeft nu via de engel een tegengeluid: niet Augustus redt de mensheid, niet hij is een godenzoon, maar Jezus is de enige echte verlosser van de wereld, die als Gods Zoon de mensheid bevrijdt van zonde en eeuwige dood. Zijn geboorte is het begin van een nieuw en uniek tijdperk.

Jozef en Maria zijn gehoorzame burgers binnen het Romeinse Rijk. Zij volgen het keizerlijk besluit om zich te laten inschrijven keurig op. Zij gaan naar Jozefs geboorteplaats Bethlehem. Het is deze stad, waar duizend jaar eerder David werd geboren en gezalfd tot koning van Israël. Nu zal het de geboorteplek worden van zijn langverwachte nakomeling.

De omstandigheden, waarin Jezus het levenslicht ziet, zijn verre van ideaal. Na zijn geboorte wordt Hij in een kribbe gelegd. Dit geïmproviseerde wiegje zal het hemelse teken zijn, waaraan de herders de Redder kunnen herkennen. Deze kribbe heeft ervoor gezorgd, dat wij Jezus' geboorte situeren in een grot of boerenstal. Historisch gezien lijkt alles minder armoedig te zijn geweest. Aangezien Jozef van Bethlehem was, heeft hij waarschijnlijk met zijn gezin overnacht bij familie. Omdat de gastenkamer al vol was met andere logés, moest Maria bevallen in de familiekamer. Pal naast deze woonruimte lag een iets lager gelegen verblijf voor de dieren, wier voederbak was uitgehakt in de tussenmuur. Zo konden de bewoners vanuit de familiekamer de bakken bijvullen. In deze stenen kribbe wordt Jezus neergelegd. Hij is dus niet geboren in een koude stal tussen een os en ezel in, maar in een verwarmde woonkamer. Alleen Maria zal moeite gehad hebben met deze plaats. Zonder enige vorm van privacy, omringd door familieleden, moest zij bevallen van haar zoon.

Opvallend is dat de engel de geboorte van het nieuwe koningskind niet meldt aan Koning Herodes of Keizer Augustus. Het zijn herders, die als eerste de Blijde Boodschap vernemen. Deze bevolkingsgroep stond helemaal onder aan de sociale ladder. Het waren arme zwervers, die met argwaan bekeken werden. Gods keuze om de geboorte van zijn Zoon juist aan hen te melden past bij Jezus' latere dienstwerk. Vooral in het Lucasevangelie is Hij zeer begaan met armen en gemarginaliseerden.

Ook Israël zelf wordt soms betiteld als een volk van herders. De aankondiging aan herders toont zo dat Jezus op de eerste plaats Israëls verlosser is. Maar later zingen de engelen over vrede 'aan de mensen die Hij liefheeft' (vers 14). Dit maakt Jezus tot Redder voor de hele mensheid, voor joden en heidenen. Wereldwijd klinkt iedere 24^e december dit hemelse lied uit het beroemde kerstverhaal van Lucas. De uitnodiging om Jezus Christus te aanvaarden als de ware Redder blijft dus gelden.

LOEWENDE KLOKKEN

Onderscheidingen in Roermond en Schimmert

Op het feest van de kerkwijding van de Roermondse Munsterkerk ontving Hans Dohmen uit handen van deken Alexander de Graaf Woutering de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Potifice.

Hij is al 40 jaar als acoliet verbonden aan de Munsterkerk en was vóór die tijd als kind ook misdienaar in de Kapel In 't Zand. Als onderwijzer heeft hij ook heel wat kinderen voorbereid op de eerste communie. Tegenwoordig is Dohmen ook als cantor actief.

Tijdens een vrijwilligersavond in 't Gemeinsjapshoes in Schimmert heeft Maria Kubben-Henssen de pauselijke onderscheiding Bene Merenti ontvangen.

Pastoor George Dölle en emeritus-pastoor John van Oss hebben haar die samen opgespeld. Ze kreeg de onderscheiding omdat ze 40 jaar gastvrouw en interieurverzorgster in de pastorie van Genhout en van Schimmert is geweest. Om gezondheidsredenen heeft ze afgelopen voorjaar haar werkzaamheden moeten beëindigen.

'Geloof in Limburg'. Zo heet een nieuw fotoboek van Martin van Thiel over wat hij 'de essentie van Limburg' noemt. In het ruim 230 pagina's tellende boek laat hij een groot aantal foto's van voornamelijk kerken, kloosters en religieuze beelden zien die hij heeft gemaakt tijdens achttien fotoreizen door Limburg.

Elk bezoek heeft een hoofdstuk in het boek opgeleverd. Daarmee is het boek een soort dagboek of reisverslag geworden van wat hij zelf zijn 'pelgrimage door Limburg' noemt. De meeste foto's zijn op zichzelf niet eens zo heel bijzonder, maar door de wijze waarop ze op een pagina zijn gegroepeerd, ontstaat een heel mooi geheel. Het boek is in eigen beheer uitgegeven en voor € 39 bij de maker te bestellen: www.martinvanthiel.nl martin@martinvanthiel.nl / 06 24 60 04 9.

*Fotoboek
Geloof in
Limburg*

Kerstmis

Kijk op vier.nu

rkkerk.nl

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

Bedevaartprogramma 2024

Lourdes • Assisi • Banneux

Rome • Santiago • Reizen op maat

Huis voor de Pelgrim

Vraag de folder aan en ga mee

info@huisvoordepelgrim.nl

www.huisvoordepelgrim.nl

Bij Lourdesreizen speciale korting voor CZ-verzekerden

SAVE THE DATE
NATIONALE BEDEVAART ROME
26 APRIL T/M
3 MEI 2025

MET DE BISDOPPEN NAAR ROME IN HET HEILIG JAAR 2025

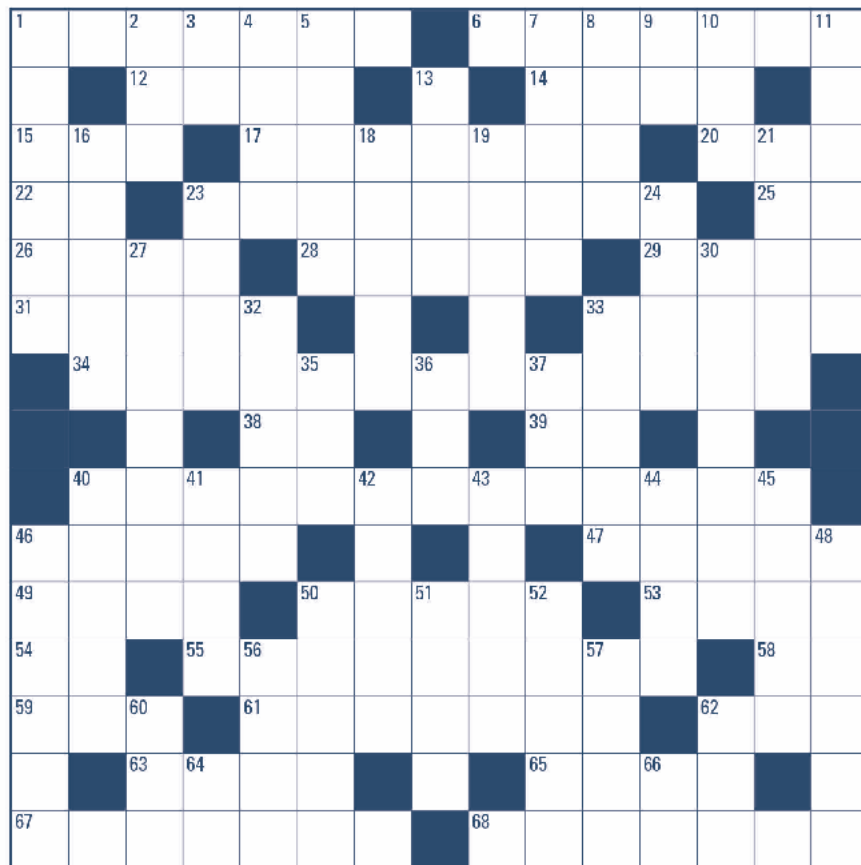

Huis voor de Pelgrim

R.K. Bisschoppenconferentie Nederland

WWW.ROME2025.NL

Kruiswoord

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes vande oplossingsbalk.

© Sanders puzzelboeken

36	61	27	47	49	63	21	24	21	68	41	11	50	6	39	22	34	18
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----

Horizontaal 1 Nederlandse 6 maand 12 jonge tak 14 deel van een schip 15 grote bijl 17 bekend feit 20 grafisch kunstwerk 22 regeringsreglement 23 erfenis (gewestelijk) 25 Europese Unie 26 Griekse godin 28 groot hert 29 adellijk 31 apathisch 33 muggenlarve 34 eenling 38 Fries water 39 bevel 40 sportwedstrijd 46 omvangrijk 47 schat 49 klinkklaar 50 krachtige beweging 53 insect 54 hetzelfde (afk.) 55 avocadopid 58 plus 59 voegwoord 61 uitstalkast 62 ongeveer 63 bewaarkluis 65 afloop 67 etappe 68 en ook.

Verticaal 1 vervolgens 2 boom 3 noordoost 4 robe 5 Oud-Griekse grafzuil 7 grote roofvogel 8 Indische moerbeij 9 usus externus 10 oppervlaktemaat 11 aanval 13 Griekse kaas 16 Duitse misdaadserie 18 oorlogsschip 19 openbare verkoping 21 cultuur 23 wereldvreemde studiekop 24 half (voorvoegsel) 27 vloot onder geleide 30 om die reden 32 schurk 33 rangtelwoord 35 boerenbezit 36 debet 37 paling 40 afwezigheid van oorlog 41 orgaan 42 sierplant 43 fijne geur 44 verbond 45 van bepaalde grondsoort 46 zwarte dolfijn 48 afmeting 50 bosgod 51 Nederlandse schilder 52 projectiel 56 Europese voetbalbond 57 hondenriem 60 rijkscholengemeenschap 62 lofdicht 64 amplitudemodulatie 66 nieuwemaan.

Oplossing vorige puzzel

De bisschoppensynode in Rome heeft heel wat mensen beziggehouden, al was het maar als puzzelaar. De oplossing van de puzzel in de vorige uitgave van De Sleutel luidde namelijk 'Naar een synodale kerk'. Dat was het motto van de synode die in oktober plaatsvond en volgend jaar verdergaat. Uit alle goede inzendingen is mevrouw L. van Niekerk uit Leiden als winnaar gekozen. Een mooie prijs is opgestuurd.

Nieuwe puzzel

Deze keer natuurlijk ook weer een kruiswoordpuzzel. Wie de oplossing weet te raden kan deze vóór 5 februari 2024 opsturen naar: Puzzelredactie De Sleutel, Postbus 470, 6040 AL Roermond of per e-mail naar info@bisdom-roermond.nl. Belangrijk: vergeet in het bericht niet uw eigen postadres te vermelden, want anders kunnen we de prijs niet opsturen.

Stichting De Boog
Herenstraat 41
3512 KB Utrecht

☎ 035 6946350
✉ info@deboog.nl
🌐 www.deboog.nl

De grootste troost komt van het gebed

Dit boekje biedt allereerst een kort overzicht van Pater Pio's leven. Verder twee typen gebeden: gebeden die zijn voorzien van passende overwegingen van Pater Pio (De Rozenkrans en de Kruisweg) en gebeden op voorspraak van Pater Pio (naast losse gebeden de Litanie van Pater Pio en twee novenen). Het boekje, dat is geïllustreerd met foto's, sluit af met drie korte teksten van Pater Pio over de Eucharistie.

Ewelina Borger (red.), 96 blz.
Zachte kaft € 12,50

Lessen van de heilige Thérèse

De 99 korte lessen bevatten elk een inleidende tekst, een overdenking en een gebed; ze willen de spiritualiteit van Thérèse van Lisieux vruchtbaar maken voor onze tijd. De teksten zijn gebaseerd op Thérèses eigen woorden en gaan in op haar leven, deugden en haar liefde voor Jezus.

John Paul Thomas,
263 blz. Zachte kaft € 17,50

Voor meer informatie over boeken van de Boog:
www.deboog-uitgeverij.nl - info@deboog.nl - 035-6946350

Harry Vroomen BV

INTERNATIONAAL TRANSPORT- EN ERKEND VERHUISBEDRIJF

- Grote en kleine verhuizingen en transporten voor zowel particulieren als gemeente- en rijksinstellingen.
- School-, kantoor- en archiefverhuizingen.
- Volume vervoer tot 130 m³.
- Pattet vervoer.
- Verhuislift, laad-losklep.
- Meubelopslag.
- Meubeltransporten en stukgoederenvervoer.
- De goederen door ons vervoerd zijn gratis verzekerd.
- De specialist met gespecialiseerde verhuizers die u snel, goed en voordelig helpt tegen A.V.C.-voorwaarden en algemene voorwaarden voor verhuizingen.

Vraag vrijblijvend een offerte aan.

Harry Vroomen BV
Rimburgerweg 2
6471 XX Eygelshoven

T 045 5456702
E planning@harryvroomen.eu

Geef een kind een toekomst
via ons kinderadoptieprogramma

MISSIEBUREAU ROERMOND

www.missiebureau.nl
info@missiebureau.nl
0475-386880

NL11 RABO 0144 1014 08

PAREDIS STICHTING

Ondersteunt de vorming van priesters, kandidaten voor het priesterschap en permanent diaconaat

Steun priesters voor de Kerk van morgen!

Voor de opleiding van nieuwe priesters en diakens is uw steun ook in de toekomst onontbeerlijk. Uw bijdrage is welkom op rekeningnummers NL77 INGB 0002 8183 27 of NL95 ABNA 0481 9602 28.

Postadres: Ringweg 48, 6141 LZ Limbricht
06 53841867 info@paredis.nl www.paredis.nl

GEEF
VANDAAG
VOOR DE
KERK VAN
MORGEN
